

**BELGISCH INSTITUUT VOOR POSTDIENSTEN
EN TELECOMMUNICATIE**

B I P T

**Economische situatie
elektronische communicatiesector
2016**

Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie

Tel. 02 226 88 88

Ellipse Building - Gebouw C - Koning Albert II-laan 35 - 1030 Brussel

Fax 02 226 88 77

<http://www.bipt.be>

Inhoud

1. SAMENVATTING	3
2. EUROPESE CONTEXT	5
6 ^{de} plaats in de index voor digitale economie en maatschappij van de EC	5
3. MARKTCONTEXT	11
3.1 Omzet	11
Hogere omzet uit elektronische communicatie zet zich door maar groeitempo valt wat terug	11
Groei omzet elektronische communicatie en TV dankzij vaste data en TV	11
Stabiele marktaandelen	12
Telenet profiteert het meest van omzetgroei op residentiële retailmarkt	12
Telenet vergroot ook marktaandeel op zakelijke markt	15
3.2 Investeringen	17
Capex-over omzetratio loopt op tot 21,9%	17
3.3. Tewerkstelling	19
4. TOEGANG VAST NETWERK	20
4.1. Totale toegangsmarkt	20
Meer vaste lijnen voor toegang tot breedbanddiensten, minder voor toegang tot spraak	20
Toegang op kabelnetwerken groeit voor spraak en voor breedbanddiensten	21
Toegang tot kabel stimuleert concurrentie op vaste breedbandmarkt	22
4.2. Residentiële - zakelijke toegangsmarkt	24
Residentiële toegang tot breedbanddiensten is grootste groeier	24
Iets meer concurrentie voor Proximus op de residentiële en zakelijke markt	24
5. VAST BREEDBAND	27
5.1. Snelheid	27
België consolideert koppositie ≥ 30 Mbps	27
70% groei in opname van ≥ 100 Mbps lijnen	28
5.2. Inkomsten uit vast breedband	30
Retail ARPU op residentiële markt gaat omhoog met 0,47 cent	30
5.2. Churn	30
Hogere churnrate op residentiële en zakelijke markt	30
5.3. Wholesale vast breedband	31
Gereguleerde toegang op kopernetwerk Proximus neemt verder af	31
6. VASTE TELEFONIE	33
6.1. Volume en inkomsten	33
Minder vaste spraakminuten : -7,2%	33
Jaardaling vaste spraakminuten grootst op de residentiële markt	33
Meer concurrentie op residentiële dan op zakelijke vaste telefoniemarkt	34
Procentueel grotere daling van de inkomsten uit vaste spraakoproepen : -8,1%	34
6.2. Vaste nummeroverdraagbaarheid en churn	35

lets minder vaste porteringen.....	35
7. MOBIELE TELEFONIE EN DATA	37
7.1. Actieve simkaarten	37
Postpaid netto-toevoegingen vertragen - structurele afname prepaid.....	37
Verlies in simkaarten beperkt tot residentiële markt.....	37
Penetratie van simkaarten gebruikt voor data neemt toe.....	38
Penetratie datasimkaarten blijft onder Europees gemiddelde	38
Kaap van 2 miljoen m2m simkaarten gerond	39
Full MVNO winnen marktaandeel.....	40
7.2. Mobiele inkomsten.....	41
Stabiele mobiele omzet.....	41
Hogere retail dienstenomzet compenseert verlies aan retail roaming	42
Mobiele retail ARPU verhoogt met 20 eurocent per maand	42
7.3. Mobiele diensten : volume	43
Sterkste stijging mobiele belminuten in 6 jaar tijd : +5,5%.....	43
Gewicht MVNO's voor mobiele spraak neemt toe	44
Voor het 3 ^{de} jaar op rij daalt sms gebruik	45
Mobiel datagebruik in België bereikt 77,43 miljard megabytes in 2016	46
Retail mobiel datagebruik van 3 MNO's doorbreekt grens van 800 Mb/maand.	46
58% van mobiele datatrafiek is afkomstig van smartphones	47
4G simkaart verbruikt 101 megabytes meer per maand.....	47
7.3. Churn en mobiele nummeroverdraagbaarheid	48
Meer mobiel klantenverloop.....	48
8. BUNDELS	49
8.1. Residentieel volume	49
Groei neemt opnieuw toe : +3,9%	49
Take-up van x-play groeit het sterkst voor de mobiele diensten	49
8.2. Bundelsamenstelling.....	51
Voortschrijdende convergentie vast/mobiel maakt 4-play populairder	51
Triple play blijft populairste bundel	52
8.3. Marktaandelen.....	53
Stabiel marktaandeel van 82,1% voor Proximus en Telenet samen.....	53
8.4. Bundelinkomsten	54
60% van de residentiële retailomzet komt uit bundels.....	54
8.5. Churn	55
Hogere klantenbinding bij bundels.....	55
9. TV.....	56
9.1. Volume	56
Penetratie digitale TV groeit van 83 naar 85%.....	56
Telenet sterkste in Vlaanderen, Proximus in Brussel en Wallonië.....	57
9.2. Inkomsten en ARPU.....	59
Digitale TV duwt de omzet 4,9% hoger	59
Digitale TV ARPU : +3,5%.....	59
10. LIJST FIGUREN	60
11. AFKORTINGEN	62

1. SAMENVATTING

6de plaats qua digitale samenleving in EU-28

Ondanks een verbetering van de totale score van 0,58 naar 0,61 zakt België van de vijfde naar de zesde plaats in de index voor digitale economie en maatschappij 2017 ontwikkeld door de Europese Commissie. Alle vijf de overkoepelende onderdelen (connectiviteit, digitale vaardigheden, internetgebruik, integratie van digitale technologie en digitale overheidsdiensten) dragen bij aan de verbetering van de totale score. Vooral voor connectiviteit en de integratie van digitale technologie scoort België sterk. Voor de dimensie connectiviteit is België het derde best presterende land in Europa al is de vooruitgang onvoldoende om de tweede plaats van 2016 te bestendigen. Voor de dimensie integratie van digitale technologie bereikt België zijn tweede beste positie, goed voor een vijfde plaats binnen de EU.

Positieve evolutie van de omzet uit elektronische communicatie : +1% tot 7,216 miljard euro. Proximus verliest licht marktaandeel (-0,6%) maar blijft de grootste speler met ongeveer 20 procentpunten voorsprong op Telenet (inclusief Telenet Group) waarvan het marktaandeel met 0,1% groeit. Zowel op de residentiële als op de zakelijke markt wint Telenet (exclusief Telenet Group) terrein : +0,6%.

De omzetgroei uit elektronische communicatie van 2015 (exclusief TV, retail en wholesale) wordt verder doorgezet in 2016: er wordt 1% meer omzet geboekt dan een jaar eerder. De toename met 55,09 miljoen tot 7,2 miljard euro kan worden toegeschreven aan de residentiële en zakelijke retaildiensten die elk met 1,1% groeien. Op de wholesale markt daalden de inkomsten met 1,3%.

De omzet inclusief TV klimt naar 8,39 miljard euro (+1,4%). Vaste breedbanddiensten (+6,8%) en TV (5,1%) dragen bij aan de groei, vast telefonie (-3,2%) en de mobiele diensten niet (-0,3%).

Op de residentiële elektronische communicatiemarkt realiseren zowel Proximus als Telenet omzetgroei, maar enkel Telenet vergroot zijn marktaandeel : +0,6% tot [20-30]%. Op de zakelijke markt boekt alleen Telenet omzetgroei, wat zich vertaalt in een toename van het marktaandeel met 0,6% tot [10-20]%

21,9% van de gegenereerde omzet wordt opnieuw geïnvesteerd in vaste activa, 2,2 procentpunten meer dan in 2015.

Terwijl het aantal toegangskanalen voor vaste spraak verder afneemt blijven de toegangslijnen voor vast breedband een opwaartse trend vertonen : +3,5%. Proximus verliest marktaandeel op de toegangsmarkt voor spraak (-0,7%) op de residentiële markt en -1,6% op de zakelijke markt). Op de vaste breedbandmarkt ondervinden de kabeloperatoren de effecten van de gereguleerde openstelling van de kabel: op de residentiële markt verliezen ze 0,5 procentpunten marktaandeel aan Orange.

Consumenten en bedrijven doen afstand van de traditionele telefoonlijn (-2,6% toegangskanalen tot 4,3 miljoen) maar nemen meer vaste breedbandlijnen af (+3,5% tot 4,27 miljoen). Op de vaste residentiële breedbandmarkt benutten zij de verhoogde keuzevrijheid als gevolg van de gereguleerde openstelling van de kabel : de kabeloperatoren verliezen 0,5 procentpunten marktaandeel aan Orange dat op 1 maart 2016 actief werd met een aanbod vast breedband en TV via de kabel.

Op de mobiele markt neemt het aantal actieve simkaarten (exclusief m2m) af: nadat eind 2015 een totaal van 12,774 miljoen actieve simkaarten werd bereikt, vermindert dit aantal in 2016 tot 12,458 miljoen. Er is een gestage evolutie naar simkaarten die worden gebruikt voor mobiele data (65% van het totaal aantal simkaarten) en in toenemende mate naar simkaarten die 4G trafiek genereren (64% van het aantal datasimkaarten). De penetratiegraad van mobiel breedband groeit op jaarbasis van 61,6% naar 66,3%, maar is onvoldoende om het verschil met het EU-gemiddelde te verkleinen (rond de 20 procentpunten).

De m2m markt boomt : +39,7% tot 2.021.037 simkaarten.

Hogere 4G adoptie en grotere vraag naar mobiele data is gunstig voor de ontwikkeling van de mobiele retail ARPU (+ 20 eurocent/maand)

De stijging van de omzet per actieve simkaart (ARPU) van 17,2 naar 17,4 euro/maand weerspiegelt de hogere omzet uit retaildiensten (+0,4%) die aangedreven wordt door een verhoging van het mobiel datagebruik : +74% tot 77,43 miljard megabytes op jaarbasis. Het maandelijks mobiel datagebruik per actieve simkaart die wordt gebruikt voor mobiele data doorbreekt de grens van 800 Mb/maand (827 megabytes). Ook het mobiel spraakverkeer laat een groei optekenen : +5,5% tot 16,96 miljard minuten. Het gebruik van sms daarentegen daalt voor het 3de jaar op rij : -4,5% tot 23,46 miljard sms-berichten.

Convergentie tussen vast en mobiel zorgt in 2016 voor groeiversnelling in de afname van gebundelde aanbiedingen: +3,9% tot 3.058.175.

De lancering van nieuwe convergente bundels die vast en mobiel combineren door Proximus (Tuttimus) en Telenet (Wigo), stimuleert de verschuiving van 3-play naar 4-play. Met een groei van 100.384 tot 837.458 dragen 4-play abonnementen het meeste bij aan de jaargroei van 114.642 residentiële bundels. Het aandeel van 4-play op de residentiële bundelmarkt stijgt hiermee van 25% naar 27%.

90% van het totaal aantal TV-aansluitingen is digitaal.

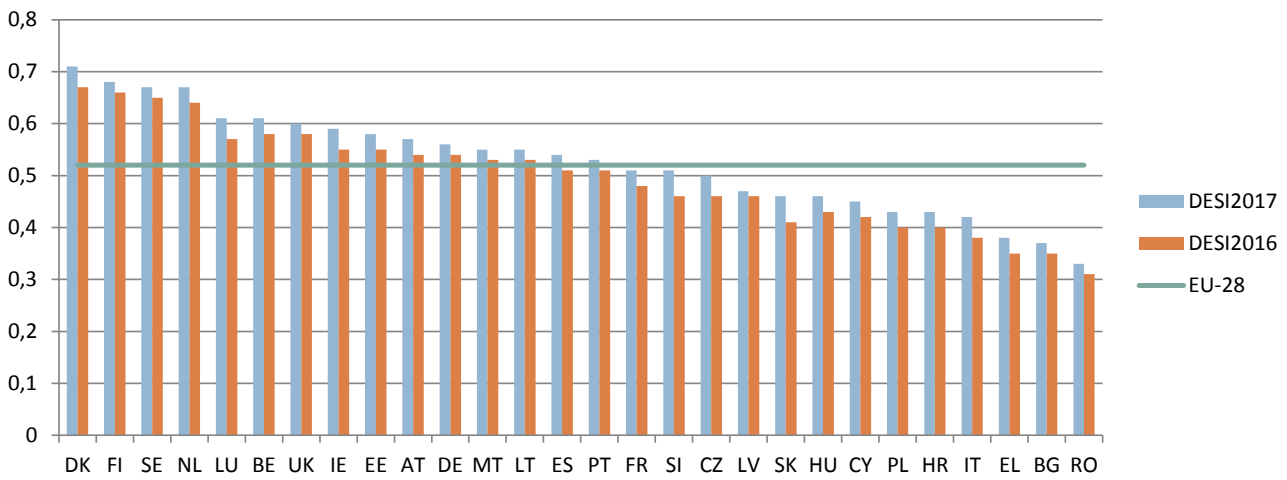
Digitale TV vertegenwoordigt 90% van de 4.463.100 TV-aansluitingen (exclusief satelliet), bijna 3 procentpunten meer dan een jaar eerder. In Vlaanderen is Telenet de sterkste speler met een marktaandeel tussen [70-80]%. In Wallonië en Brussel rukt Proximus verder op met marktaandelen van respectievelijk [40-50]% en [50-60]%.

2. EUROPESE CONTEXT

6de plaats in de index voor digitale economie en maatschappij van de EC

België boekt vooruitgang in de richting van een digitale economie en maatschappij. Het door de EC ontwikkelde instrument waarmee deze vooruitgang wordt gemeten, de index voor digitale economie en maatschappij (DESI), toont dat België voor 2017 een totale score haalt van 0,61, een verbetering ten opzichte van de 2016 score die uitkwam op 0,58. Deze score is hoger dan het Europees gemiddelde (0,52).

Ondanks een groei van de totale score die gelijk is aan de gemiddelde groei van de EU-28 (0,03) zakt België van de 5de naar de 6de plaats in de DESI ranglijst.

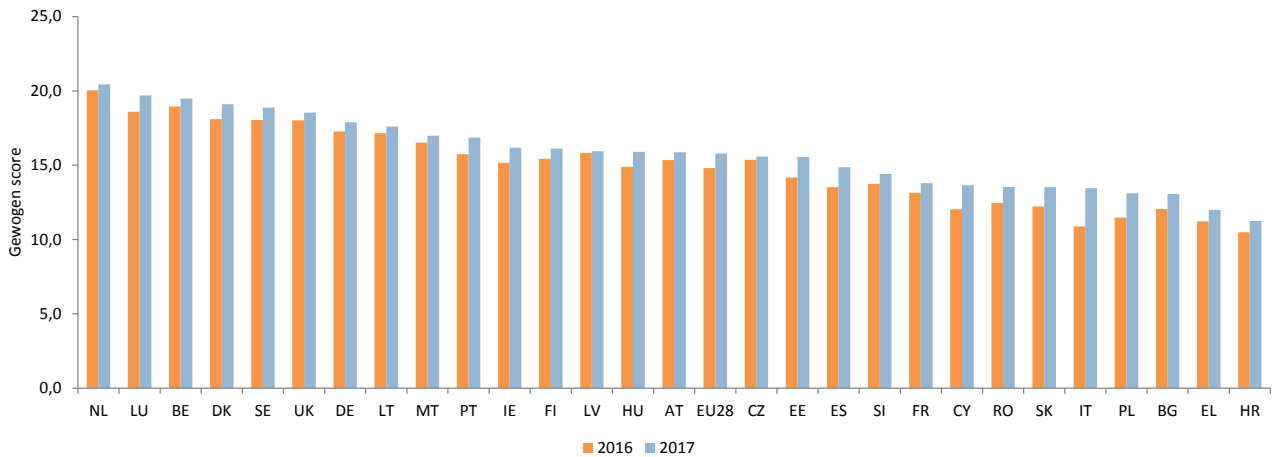

FIGUUR 1: TOTALE DESI SCORE 2017 (BRON : EC)

Verbetering in de totale Belgische score¹ is toe te schrijven aan alle vijf dimensies van de index : connectiviteit, digitale vaardigheden, online activiteiten, integratie van de digitale technologie en digitale overheidsdiensten.

De beste rangschikking behaalt België op het vlak van de **connectiviteit**. Voor deze dimensie, die de vraag en het aanbod van vast en mobiel breedband bekijkt, is België het derde best presterende land in Europa, na Nederland en Luxemburg.

¹ De totale DESI index wordt berekend als het gewogen gemiddelde van de 5 belangrijkste DESI dimensies : 1 Connectiviteit (25%), 2 Digitale vaardigheden (25%), 3 Online activiteiten (15%), 4 Integratie van digitale technologie (20%) en 5 Digitale overheidsdiensten (15%). De DESI score varieert tussen 0 en 1, hoe hoger de score hoe beter de prestatie.

FIGUUR 2: GEWOGEN SCORE VOOR DE DIMENSIE CONNECTIVITEIT (BRON : EC)

De vooraanstaande positie is mede te danken aan een complete vaste dekkingsgraad in termen van huishoudens. Ook de NGA dekkingsgraad (98,9%) en het aandeel van de vaste breedbandlijnen met een snelheid van minstens 30 Mbps (81,1%) ligt boven het Europees niveau van respectievelijk 76% en 36,9%. De grootste uitdaging blijft de verbetering van de mobiele connectiviteit : met een penetratiegraad van 67,8% voor mobiel breedband scoort België ruim onder het EU-gemiddelde van 83,9%.

	DESI 2016 BE	DESI 2017 BE	DESI 2017 EU-28
Vaste breedbanddekking % huishoudens	99,93%	99,93%	97,5%
Take-up vast BB % huishoudens	77,8%	80,1%	73,8%
Take-up mobiel breedband % bevolking	61,4%	67,8% ²	83,9%
4G dekking % huishoudens	Niet beschikbaar	94,5%	84,4%
Spectrum % toegewezen spectrum van de EU- doelstelling voor spectrumharmonisatie	71,8%	67,9%	67,7%
NGA-dekking % huishoudens	98,9%	98,9%	76%
% vaste breedbandlijnen ≥ 30 Mbps	77,6%	81,1%	36,9%
Vaste breedbandprijs % individueel bruto inkomen gespendeerd aan de goedkoopste stand alone aanbieder (12-30 mbps)	1,23%	1,29%	1,18%

² Herziening door BIPT na een ontvangen input voor juni 2016 : 66,3%.

De tweede beste positie bereikt België met de dimensie **integratie van de digitale technologie**, goed voor een ongewijzigde vijfde plaats binnen de EU. Met een gewogen score van 10,389 presteert België boven het niveau van 2016 (9,55).

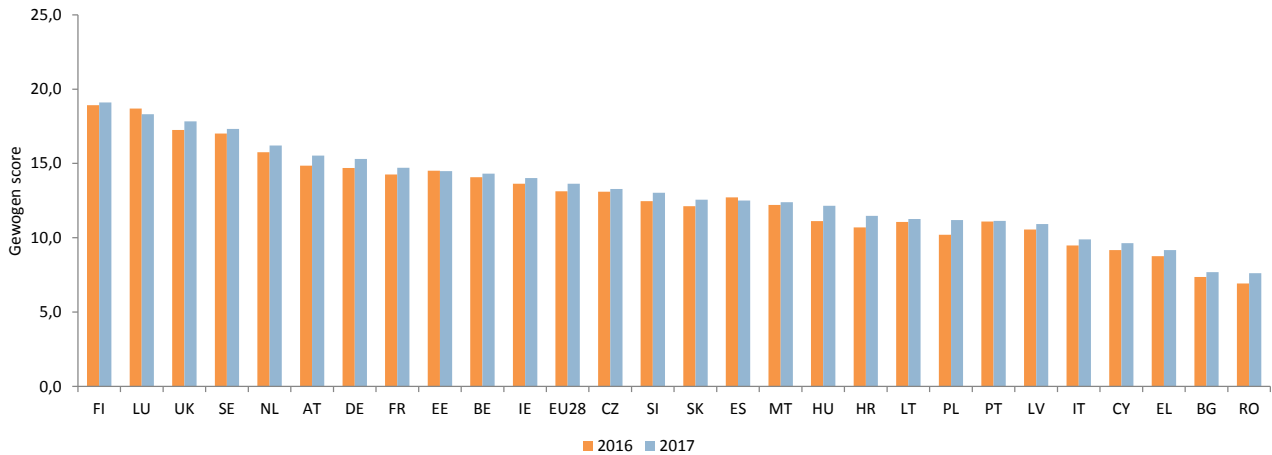

FIGUUR 3: GEWOGEN SCORE VOOR DE DIMENSIE INTEGRATIE VAN DE DIGITALE TECHNOLOGIE (BRON : EC)

3 van de 8 indicatoren vertonen een duidelijk stijgende trend : er wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van elektronische facturen (15,5% versus 12,3% in 2016) en ook voor de adoptie van geavanceerde technologieën scoren Belgische bedrijven goed. Het gebruik van cloud computing diensten groeit van 17,3 naar 18,5% van de ondernemingen en 21,7% gebruikt twee of meer typen van sociale media. De Belgische KMO's konden hun situatie niet verbeteren : 23% van de KMO's verkopen in 2017 online (t.o.v. 23,7% in 2016) en net als een jaar eerder verkoopt 13% internationaal via het internet.

	DESI 2016 BE	DESI 2017 BE	DESI 2017 EU-28
Elektronische informatie-uitwisseling % ondernemingen	50%	50%	36%
RFID (radio frequentie identificatie) % ondernemingen	5,5%	5,5%	3,9%
Sociale media % ondernemingen	19%	21,7%	20%
E-facturen % ondernemingen	12,3%	15,5%	18%
Cloud % ondernemingen	17,3%	18,5%	13%
Online verkoop KMO % KMO's	23,7%	23%	17%
Omzet e-commerce % KMO's	Niet beschikbaar	19,6%	9,4%
Online verkoop internationaal % KMO's	13,1%	13,1%	7,5%

De derde plaats in de rangschikking volgens de vijf dimensies van de DESI 2017 index wordt ingenomen door de dimensie **digitale vaardigheden** met een gewogen score van 14,3107. In de EU-ranking handhaaft België zijn 10de positie.

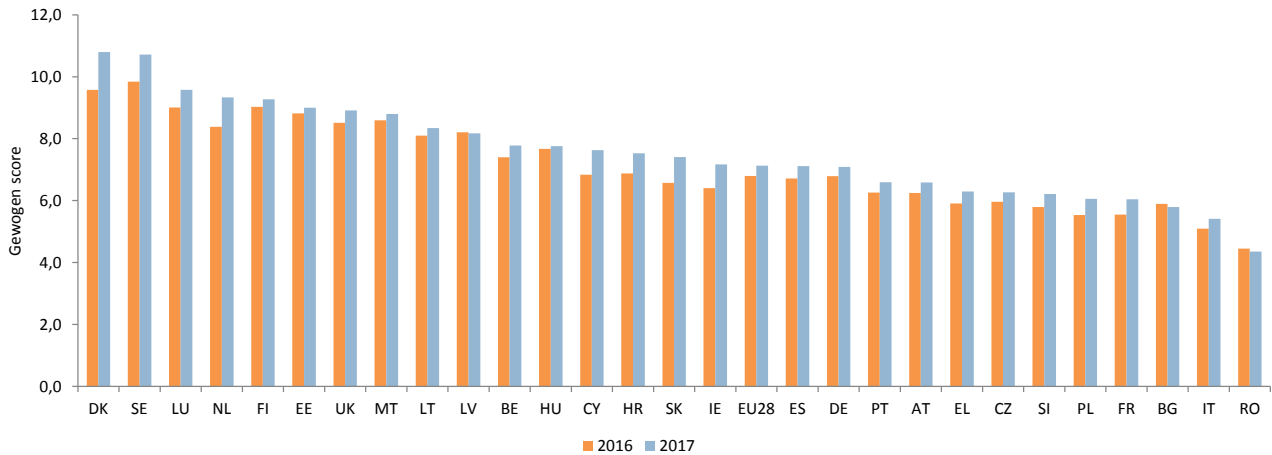

FIGUUR 4: GEWOGEN SCORE VOOR DE DIMENSIE DIGITALE VAARDIGHEDEN (BRON : EC)

De Belgische inwoners zijn regelmatige internetgebruikers (84% van de individuen tussen 16-74 jaar hebben minstens 1 maal per week toegang tot het internet) en ze bezitten gemiddeld meer digitale basisvaardigheden dan het Europees gemiddelde (60,9% versus 56,2%). Ook het aantal tewerkgestelde personen met de vaardigheden van een ICT specialist (4,2%) ligt boven het Europees gemiddelde van 3,5%. Het aandeel van de Belgen tussen 20 en 29 jaar met een technische graad blijft daarentegen onder het Europees gemiddelde en vormt een mogelijke barrière voor groei en innovatie.

	DESI 2016 BE	DESI 2017 BE	DESI 2017 EU-28
Internetgebruikers <i>% individuen die minstens 1 maal per week toegang hebben tot het internet</i>	83%	84%	79,2%
Digitale basisvaardigheden <i>% individuen</i>	60%	60,9%	56,2%
ICT specialisten <i>% tewerkgestelde personen met vaardigheden van een ICT specialist</i>	4,2%	4,2%	3,5%
Gediplomeerden in wetenschap, technologie en wiskunde <i>Aantal per 1000 inwoners tussen 20-29 jaar</i>	13	13,9	18,7

Voor de dimensie **online activiteiten** liggen de prestaties van België boven het Europees gemiddelde, goed voor een 11de plaats in de EU ranking, één plaats hoger dan in 2016. Op nationaal niveau scoort deze dimensie de vierde plaats.

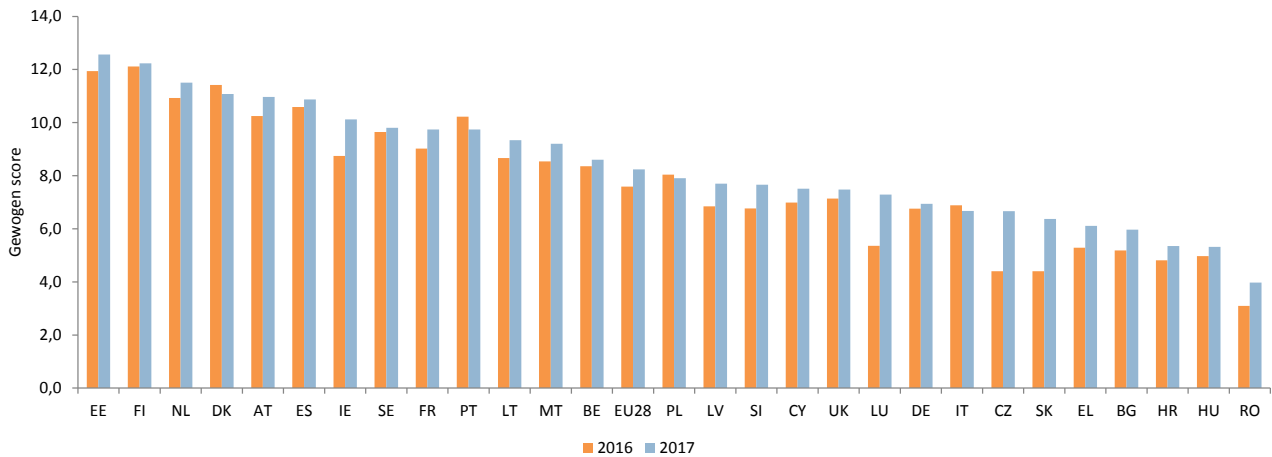

FIGUUR 5: GEWOGEN SCORE VOOR DE DIMENSIE ONLINE ACTIVITEITEN (BRON : EC)

Het gebruik van internet groeide voor alle gevolgde categorieën, met uitzondering van online shopping :

	DESI 2016 BE	DESI 2017 BE	DESI 2017 EU-28
Online nieuws % individuen die het internet gebruikten in de laatste 3 maanden	61,6%	65,1%	70,2%
Muziek, video's en spelen % individuen die het internet gebruikten in de laatste 3 maanden	Niet beschikbaar	72%	78,1%
Video op aanvraag % individuen die het internet gebruikten in de laatste 3 maanden	Niet beschikbaar	12,3%	20,7%
Video-oproepen % individuen die het internet gebruikten in de laatste 3 maanden	42,1%	43,7%	39,3%
Sociale netwerken % individuen die het internet gebruikten in de laatste 3 maanden	78,4%	80,1%	63,1%
Online bankieren % individuen die het internet gebruikten in de laatste 3 maanden	73,2%	74,5%	59,2%
Online shopping % individuen die het internet gebruikten in de laatste 3 maanden	65,3%	65,1%	66%

Met de dimensie **digitale overheidsdiensten** staat België op de 13de plaats in de EU-rangschikking per DESI-dimensie : de laagste positie over de 5 dimensies heen.

FIGUUR 6: GEAGGREGEERDE SCORE VOOR DE DIMENSIE DIGITALE OVERHEIDSDIENSTEN (BRON : EC)

België ging sterk vooruit in de voorziening van open data, maar de levering van andere online diensten verslechtert. Niettemin scoort België voor elke subindicator boven het Europees gemiddelde.

	DESI 2016 BE	DESI 2017 BE	DESI 2017 EU-28
E-gouvernement gebruikers % individuen (16-74 jaar) die ingevulde formulieren stuurden naar publieke autoriteiten, in de laatste 12 maanden	39%	40%	34%
Vooraf ingevulde formulieren de mate waarin data die al gekend is bij de publieke administratie vooraf wordt ingevuld in formulieren bestemd voor de gebruiker	65	59	49
Online afhandeling dienst de mate waarin de interactie met de publieke administratie online kan verlopen	85	84	82
Open data % van de maximum score van de Open Data Maturity indicator (https://www.europeandataportal.eu/en/dashboard)	34%	48%	59%

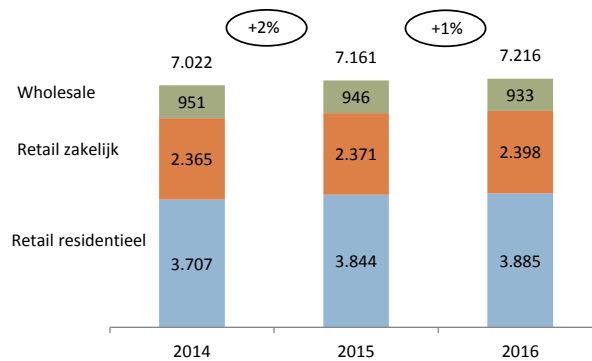
3. MARKTCONTEXT

3.1 Omzet

Hogere omzet uit elektronische communicatie zet zich door maar groeitempo valt wat terug

De elektronische communicatiemarkt³ kijkt voor het 2de jaar op rij terug op een jaar van groei : +1% tot 7,216 miljard euro. De nominale stijging van 55,09 miljoen euro blijft wel onder het groeiniveau van 2015 (+138,5 miljoen euro of 2%).

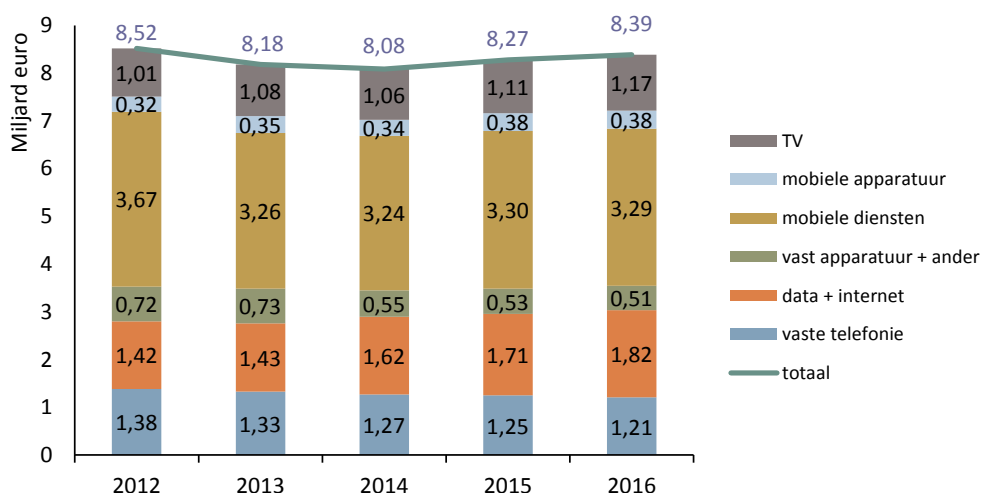
De inkomsten uit retaildiensten stuwen de omzet omhoog : zowel op de residentiële als op de zakelijke markt bedraagt de groei 1,1%. Dit wordt afgeremd door de daling van de inkomsten uit wholesale (-1,3%).

FIGUUR 7: OMZET UIT ELEKTRONISCHE COMMUNICATIE, EXCLUSIEF TV IN MILJOEN EURO (BRON : BIPT)

Groei omzet elektronische communicatie en TV dankzij vaste data en TV

Op de markt van de elektronische communicatie en van TV gaan de inkomsten met 1,4% omhoog tot 8,39 miljard euro. De groei is toe te schrijven aan de vaste breedbanddiensten (internettoegang en datadiensten) en aan TV. Het aandeel van vaste telefonie in de omzet blijft achteruitgaan : van 14 naar 13,5%.

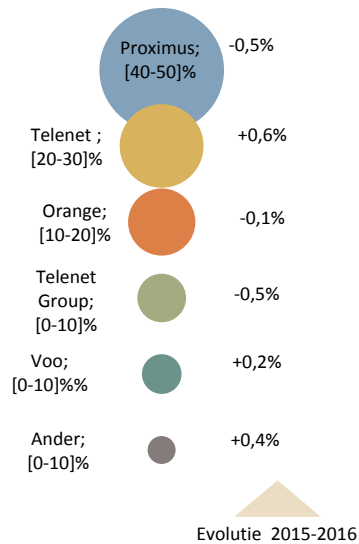

FIGUUR 8: OMZET UIT ELEKTRONISCHE COMMUNICATIE EN TV, RETAIL EN WHOLESALE (BRON : BIPT)

³ Op basis van input van BT, Brutélé, Colt Telecom, Nethys, Orange, Proximus, Scarlet, SFR, Telenet Group, Telenet BVBA, Verizon.

Stabiele marktaandeelen

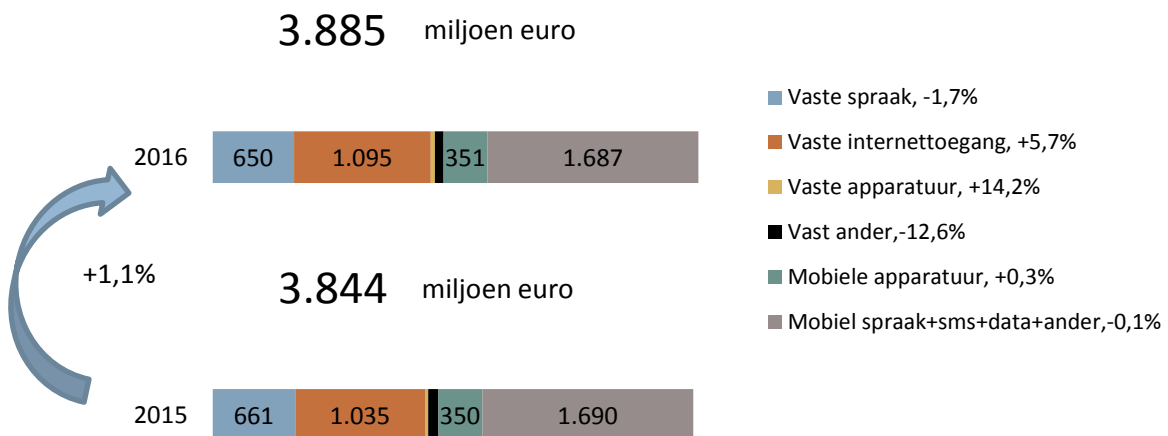
Van de totale omzet uit elektronische communicatie en TV neemt Proximus het grootste deel voor zijn rekening. Dit is ruim 1,65 keer meer dan uitdager Telenet en Telenet Group (ex-Base) samen. De marktaandeelen wijken nauwelijks af van een jaar eerder : in vergelijking met 2015 verliezen zowel Proximus als Telenet Group 0,5% marktaandeel⁴. In combinatie met de groei van het marktaandeel van Telenet (+0,6%) leidt dit tot een kleine afname van het verschil in marktaandeel tussen beide hoofdspelers : - 0,56% tot 19,22 procentpunten.

FIGUUR 9: MARKTAANDELEN TOTALE OMZET UIT ELEKTRONISCHE COMMUNICATIE EN TV (BRON : BIPT)

Telenet profiteert het meest van omzetgroei op residentiële retailmarkt

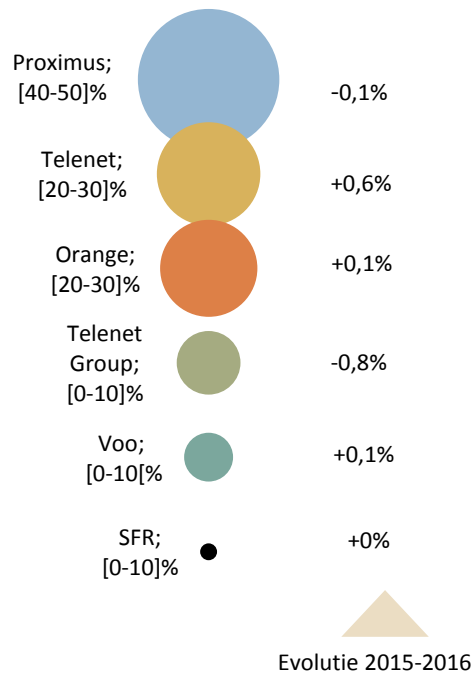
Over het jaar 2016 stijgt de omzet op de residentiële retailmarkt tot 3,885 miljard euro (+1,1%).

FIGUUR 10: OMZET OP DE RESIDENTIËLE RETAILMARKT (BRON : BIPT)

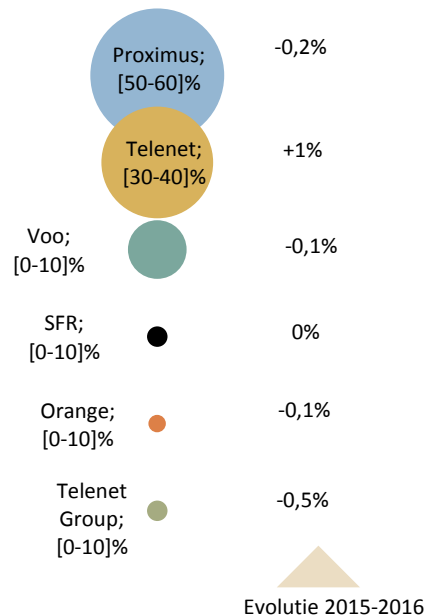
⁴ Dit document beperkt zich niet tot de berekening van aandelen op de markten die door de EC zijn aangewezen in de aanbeveling inzake relevante markten voor producten en diensten die in aanmerking komen voor voorafgaande regulering.

De jaarlijkse omzet op de residentiële retailmarkt, exclusief TV, stijgt het sterkst bij Telenet (+3,6%) waardoor het marktaandeel van Telenet toeneemt met 0,6%. Ook de omzet van Proximus groeit (+0,9%), maar dit leidt niet tot een vergroting van het marktaandeel. De concurrenten Orange en Voo zagen beiden hun aandeel lichtjes toenemen met 0,1%.

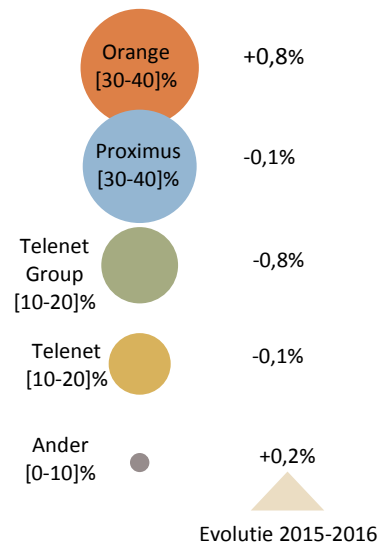
FIGUUR 11: MARKTAANDELEN OP DE RESIDENTIËLE TELECOMMARKT, VAST EN MOBIEL, IN OMZET (BRON : BIPT)

Een opsplitsing tussen de vaste en de mobiele activiteiten toont aan dat Telenet de enige operator is die terrein wint op de vaste markt , +1% om het jaar te beëindigen met een aandeel tussen de 30 en 40%.

FIGUUR 12: MARKTAANDELEN OP DE RESIDENTIËLE VASTE MARKT , IN OMZET (BRON : BIPT)

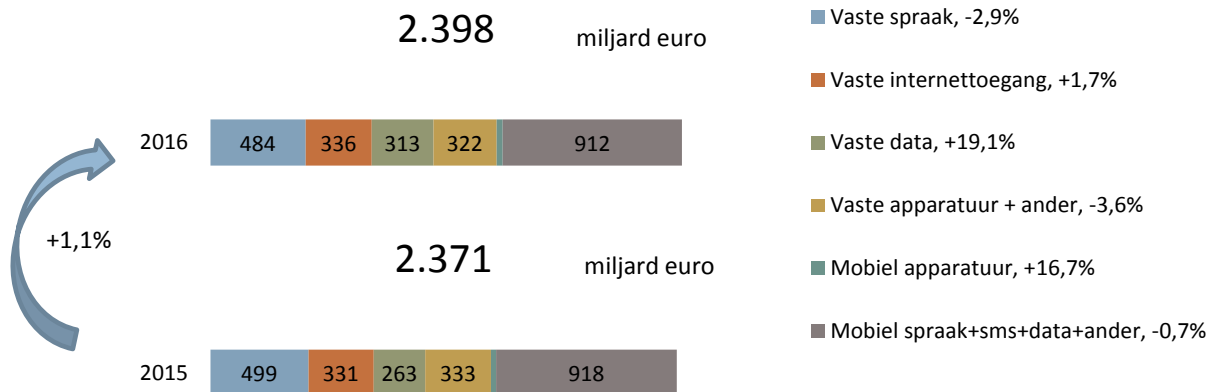
Op de mobiele residentiële markt verwerft Telenet geen bijkomend marktaandeel in termen van omzet. Enkel het aandeel van Orange vergroot met 0,8%.

FIGUUR 13: MARKTAANDELEN OP DE RESIDENTIËLE MOBIELE MARKT, IN OMZET (BRON : BIPT)

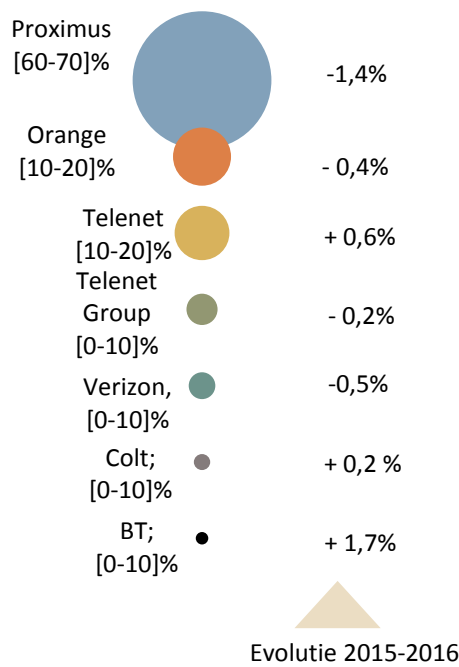
Telenet vergroot ook marktaandeel op zakelijke markt

De omzetgroei op de zakelijke markt is even groot als op de residentiële markt : +1,1%.

FIGUUR 14: OMZET OP DE ZAKELIJKE RETAILMARKT (BRON : BIPT)

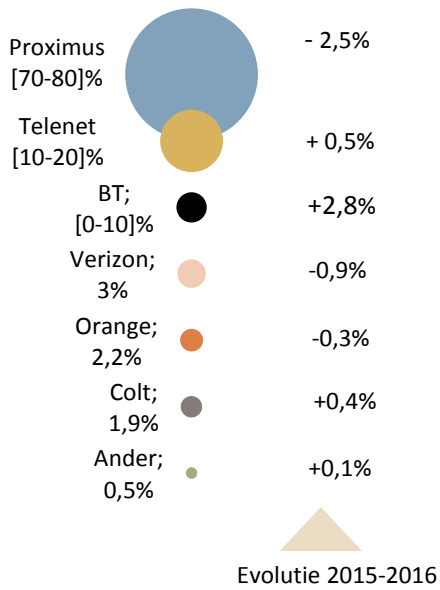
Proximus blijft met voorsprong de grootste maar in tegenstelling tot uitdager Telenet wint Proximus globaal geen marktaandeel in omzet op de zakelijke markt bij (-1,4% voor Proximus versus +0,6% voor Telenet)⁵.

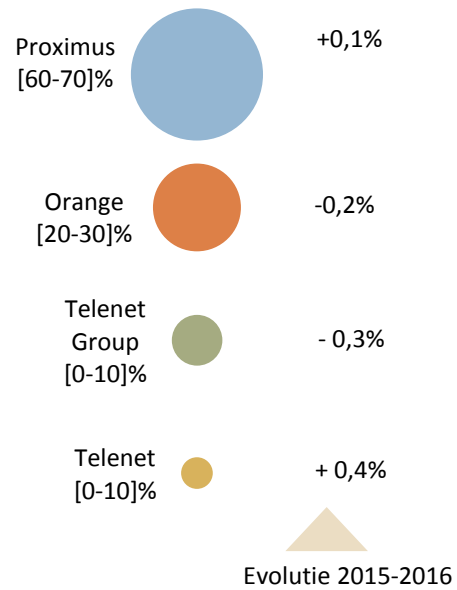
FIGUUR 15: MARKTAANDELEN OP DE ZAKELIJKE RETAILMARKT (BRON : BIPT)

⁵ Omzetcijfer 2016 wordt beïnvloedt door herziening gerapporteerde omzet van BT : de omzet van alle diensten die worden geleverd aan klanten die in België gevestigd zijn wordt gerapporteerd (inclusief internationale diensten die worden afgenomen).

Het globale verlies in marktaandeel van Proximus is het resultaat van een verlies op de zakelijke vaste markt dat niet volledig kan worden gecompenseerd door de winst op de mobiele markt.

FIGUUR 16: MARKTAANDELEN OP DE ZAKELIJKE VASTE MARKT (BRON : BIPT)

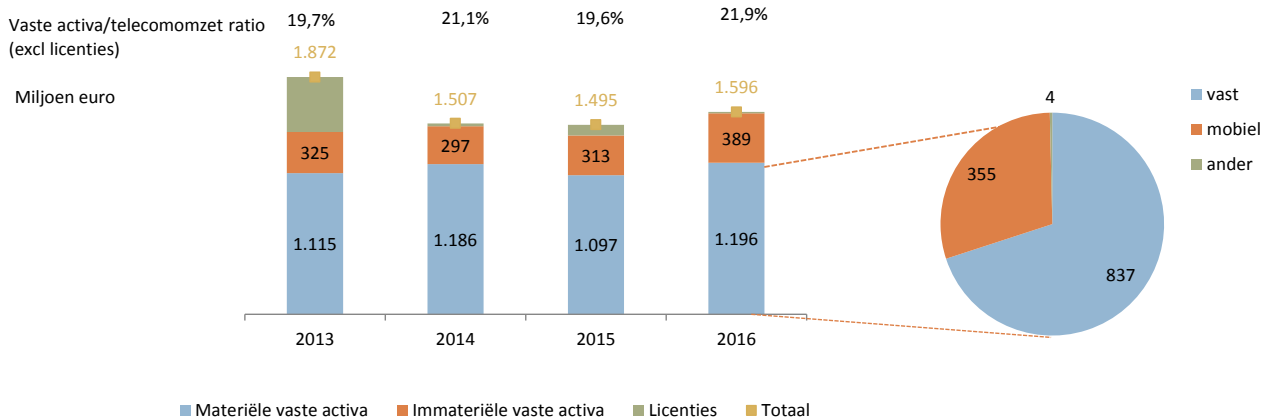
FIGUUR 17: MARKTAANDELEN OP DE ZAKELIJKE MOBIELE MARKT (BRON : BIPT)

3.2 Investerings

Capex-over omzetratio loopt op tot 21,9%

Het ontplooiën, behouden en upgraden van elektronische communicatienetwerken vereist een groter deel van de omzet die ze genereren : 21,9% versus 19,6% in 2015.

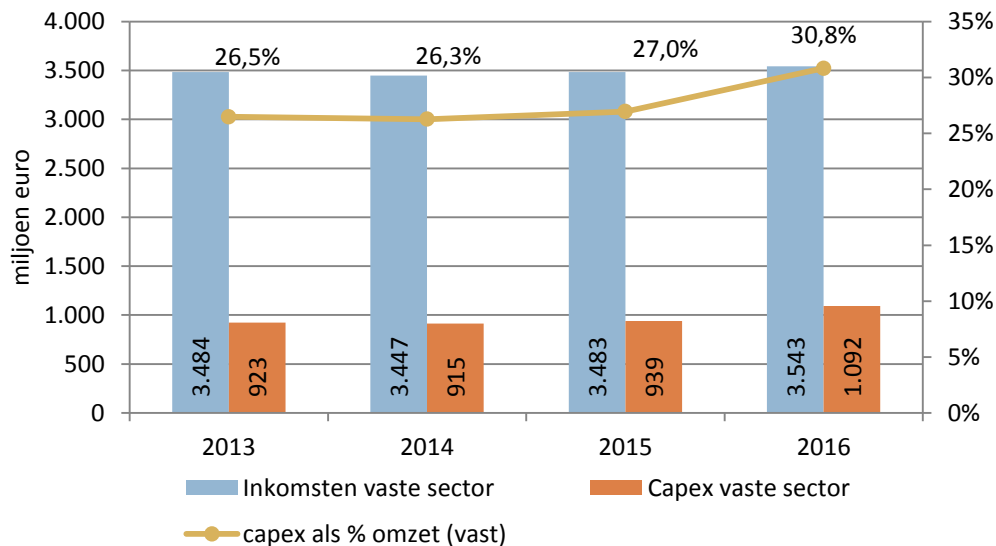
Nominaal stijgen de investeringsuitgaven in vaste activa in 2016 met 174,9 miljoen euro tot 1,596 miljard euro.

FIGUUR 18: EVOLUTIE CAPEX EN CAPEX-OVER OMZET RATIO (BRON : BIPT)

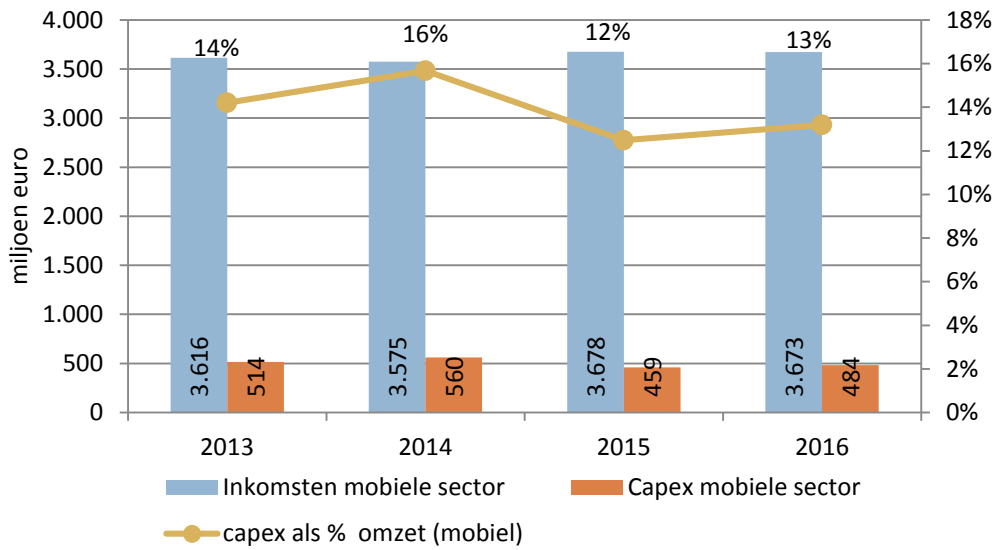
Sinds 2015 vertegenwoordigt de vaste sector een groeiend deel van de totale capex : van 62% in 2014 steeg het aandeel naar 67% in 2015 en verder naar 69% in 2016.

Ook de investeringsintensiteit (capex-over omzetratio) neemt over dezelfde periode toe van 26,3% (2014) naar 30,8% (2016).

FIGUUR 19: INKOMSTEN, CAPEX EN CAPEX-OVER OMZETRATIO VASTE SECTOR (BRON: BIPT)

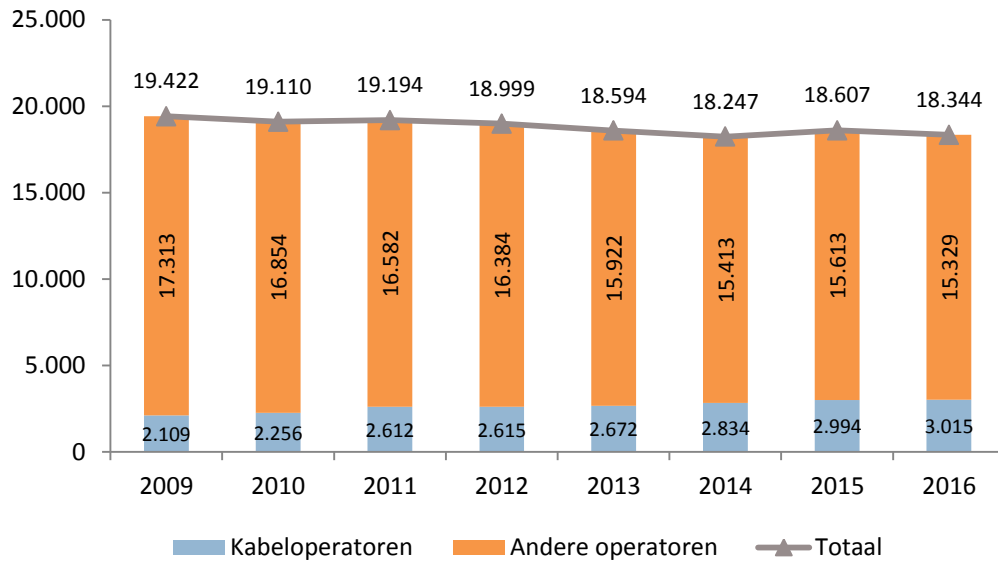
In de mobiele sector situeert de capex-over omzet ratio (13%) zich onder het niveau van de vaste sector (30,8%).

FIGUUR 20: INKOMSTEN, CAPEX EN CAPEX-OVER OMZETRATIO MOBIELE SECTOR (BRON : BIPT)

3.3. Tewerkstelling

De tewerkstelling bij de telecomoperatoren bedraagt 18.344 voltijds equivalenten in 2016.

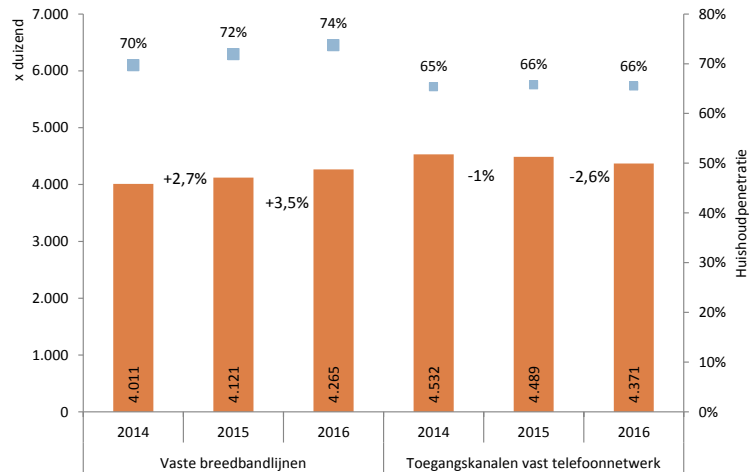
FIGUUR 21: EVOLUTIE VTE'S (BRON : BIPT)

4. TOEGANG VAST NETWERK

4.1. Totale toegangsmarkt

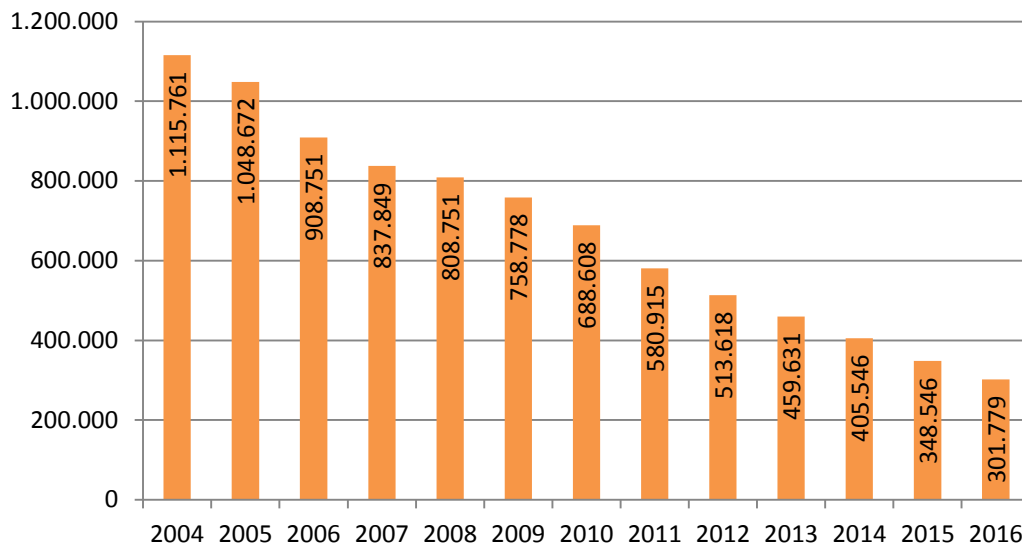
Meer vaste lijnen voor toegang tot breedbanddiensten, minder voor toegang tot spraak

Het aantal directe toegangskanalen tot het openbare telefoonnet op een vaste locatie ligt iets boven de 4,3 miljoen, -2,6% onder het niveau van 2015. Dit is in contrast met het volume aan vaste breedbandlijnen dat in 2016 een groei laat optekenen van 3,5%.

FIGUUR 22: EVOLUTIE VASTE BREEDBANDLIJNEN EN TOEGANGSKANALEN TOT HET VASTE TELEFOONNETWERK EN HUISHOUDPENETRATIE (BRON : BIPT)

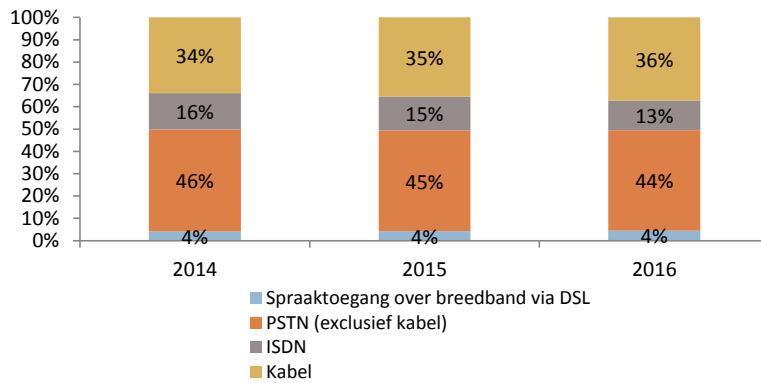
Het gebruik van CPS, een methode om te bellen via een andere provider dan de provider van de telefoonlijn, gaat in 2016 verder achteruit : -13,4% tot 301.779 actieve CPS.

FIGUUR 23: AANTAL ACTIEVE CPS (BRON : BIPT)

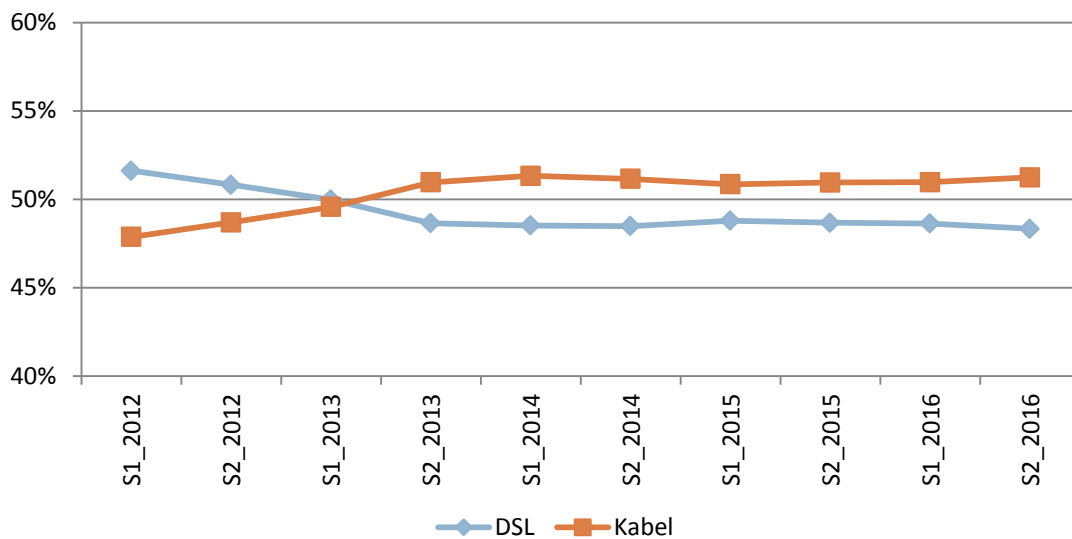
Toegang op kabelnetwerken groeit voor spraak en voor breedbanddiensten

Een opsplitsing van de toegangskanalen tot het vaste telefoonnetwerk per technologie toont dat enkel het aandeel van de spraaktoegangen over breedband op kabelnetwerken blijft groeien : van 35% naar 36%. De toegangen die tot stand worden gebracht via PSTN als deze die tot stand worden gebracht via ISDN lopen terug. Het aandeel van de spraaktoegangen over breedband⁶ via de technologie DSL is stabiel rond 4%.

FIGUUR 24: AANDEEL VAN DE TOEGANGSKANALEN TOT HET VASTE TELEFOONNET PER TECHNOLOGIE (BRON : BIPT)

Ook voor de toegang tot vaste breedbanddiensten vertoont het aandeel van deze toegangen op kabelnetwerken in 2016 een kleine stijging van 51 naar 51,2% van de vaste breedbandmarkt.

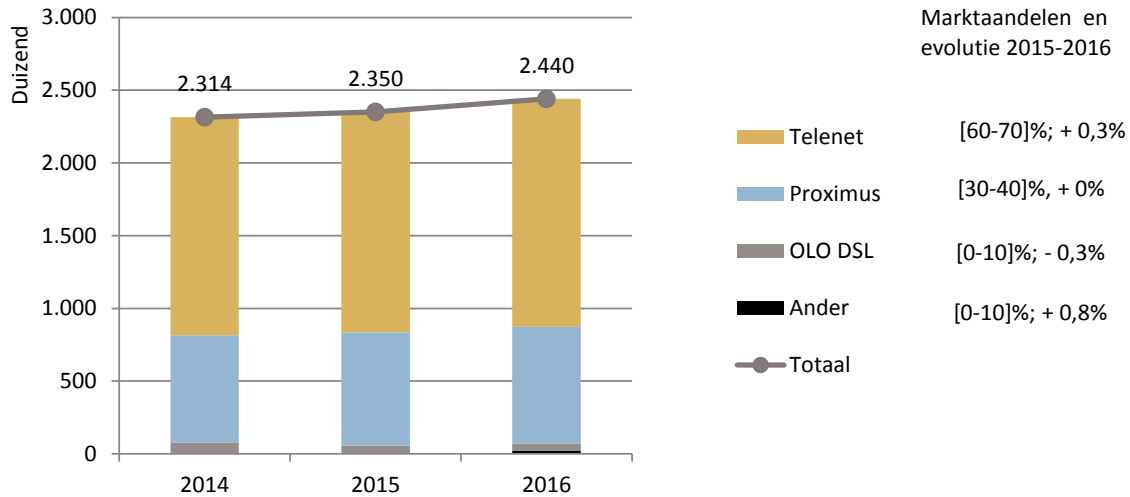

FIGUUR 25: AANDEEL VAN VAST BREEDBAND OP TOTALE MARKT, PER PLATFORM (BRON : BIPT)

⁶ Permanente telefoonverbinding die wordt aangeboden door de eigen breedbandprovider.

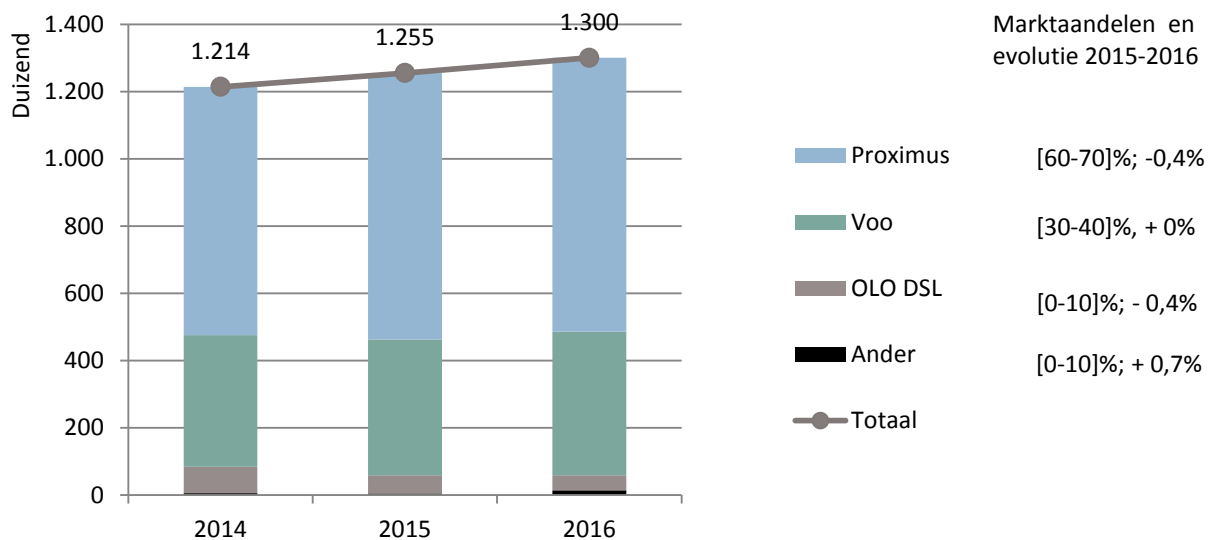
Toegang tot kabel stimuleert concurrentie op vaste breedbandmarkt

In Vlaanderen blijft Telenet ruim aan kop met een marktaandeel in volume dat schommelt tussen de 60 en 70%. De impact van de gereguleerde openstelling van de kabel manifesteert zich in de categorie 'ander', dat zijn marktaandeel ziet groeien met 0,8 procentpunten. Dit is in hoofdzaak het gevolg van de lancering door Orange van een internet en TV pakket via de kabel.

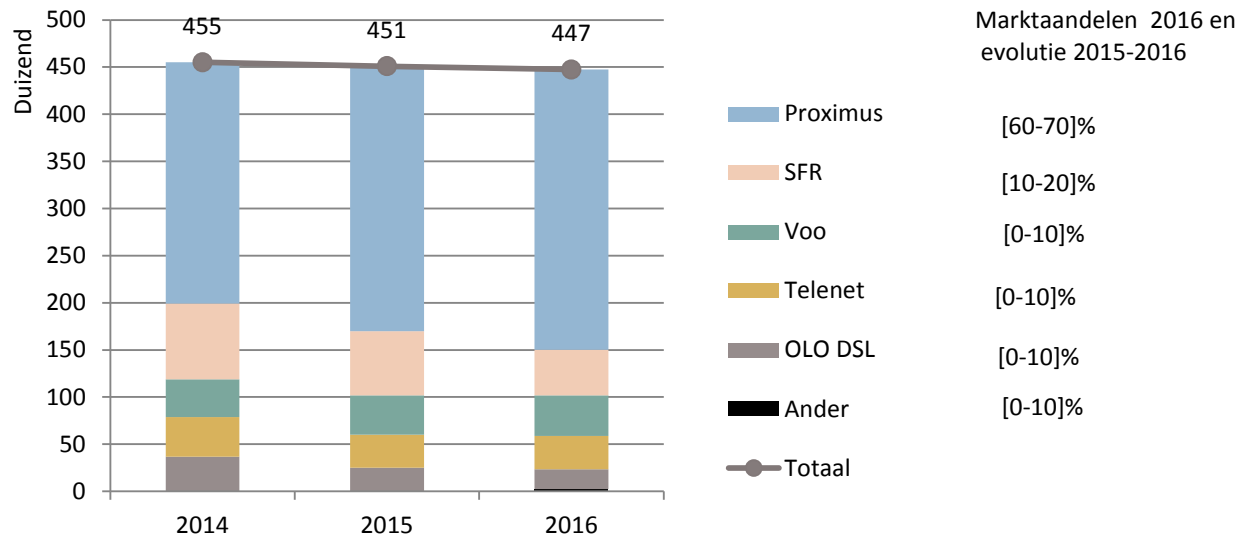
FIGUUR 26: AANTAL VASTE BREEDBANDLIJNEN IN VLAANDEREN (BRON : BIPT)⁷

In Wallonië en Brussel steekt Proximus uit boven de concurrentie, al zijn er ook hier tekenen van een stimulus van de concurrentie door de gereguleerde openstelling van de kabel.

FIGUUR 27: AANTAL VASTE BREEDBANDLIJNEN IN WALLONIË (BRON : BIPT)

⁷ OLO DSL = vaste breedbandlijnen van alternatieve operatoren die gebaseerd zijn op de gereguleerde wholesale DSL toegang van Proximus.

FIGUUR 28: AANTAL VASTE BREEDBANDLIJNEN IN BRUSSEL (BRON : BIPT)⁸

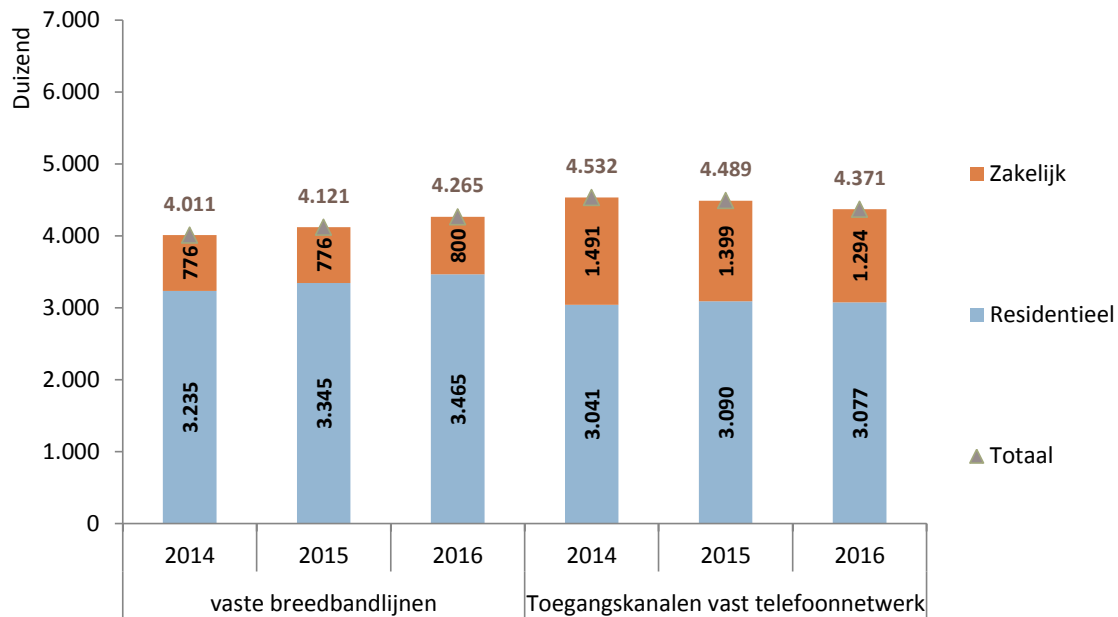
⁸ Evolutie marktaandelen wordt niet weergegeven omdat de daling van het volume van SFR niet het gevolg is van de marktwerking maar wel van een herziening in 2016. Dit wordt vanaf 2016 beperkt tot de betalende lijnen.

4.2. Residentiële - zakelijke toegangsmarkt

Residentiële toegang tot breedbanddiensten is grootste groeier

Het residentiële en het zakelijke klantensegment voor vast breedband blijven verder groeien. Eind 2016 werden er ongeveer 800.000 vaste breedbandlijnen afgenomen door zakelijke gebruikers, 3% meer dan in 2015. De residentiële markt overtreft deze groei : +3,6% tot 3,465 miljoen vaste breedbandlijnen.

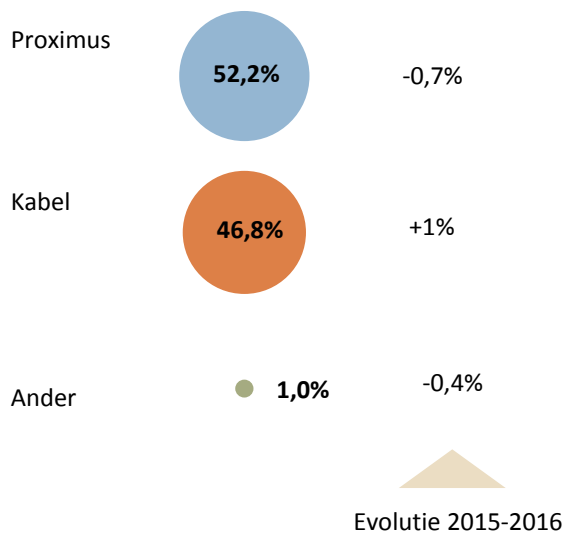
De vermindering van het aantal toegangen voor spraak was in 2016 het grootst op de zakelijke markt met -7,5%. Op de residentiële markt is het verlies beperkt tot -0,4%.

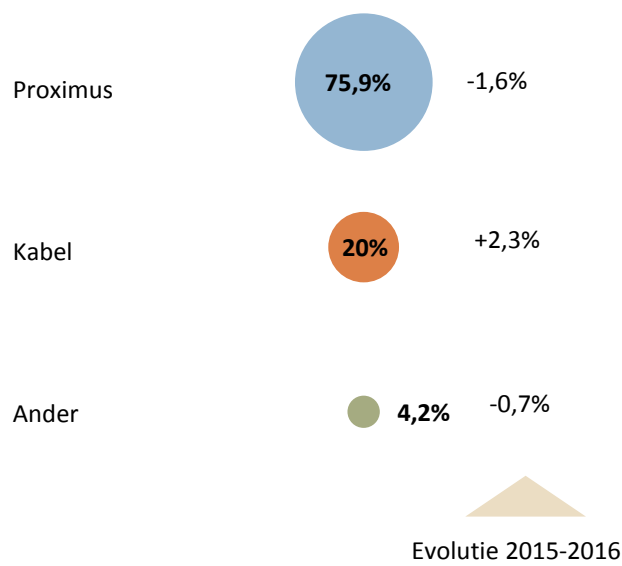
FIGUUR 29: AANTAL TOEGANGSLIJNEN/KANALEN PER KLANTENSEGMENT (BRON : BIPT)

Iets meer concurrentie voor Proximus op de residentiële en zakelijke markt

Op de toegangsmarkt voor spraak verliest Proximus licht terrein aan de kabeloperatoren. Terwijl Proximus op de residentiële markt zijn marktaandeel ziet dalen met 0,7% is het verlies op de zakelijke markt groter: -1,6%. Het marktaandeel van de kabeloperatoren op de zakelijke markt blijft met 20% wel onder het niveau van de residentiële markt (47%).

FIGUUR 30: MARKTAANDELEN OP DE RESIDENTIËLE TOEGANGSMARKT VOOR SPRAAK (BRON : BIPT)

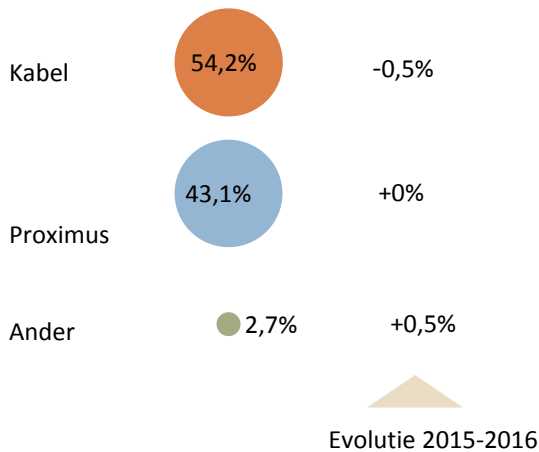

FIGUUR 31: MARKTAANDELEN OP DE ZAKELIJKE TOEGANGSMARKT VOOR SPRAAK (BRON : BIPT)

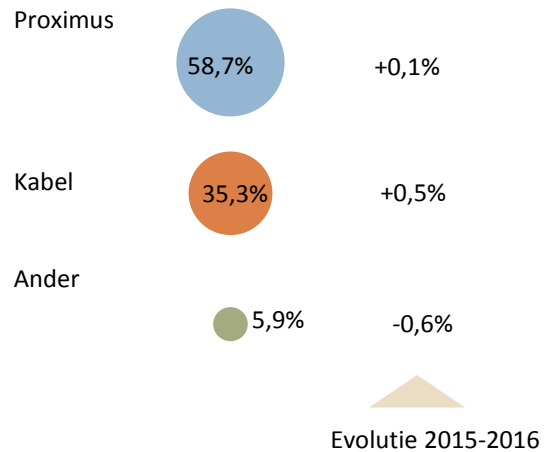
Op de toegangsmarkt voor vast breedband behoudt Proximus zijn marktaandeel ondanks een algemene versterking van de concurrentie op de markt.

Op de residentiële breedbandmarkt brengt de lancering van de bundel breedband en TV door Orange een groter marktaandeel met zich mee van de alternatieve operatoren die niet zelf beschikken over een netwerk : +0,5% tot 2,7%.

Op de bedrijfsmarkt versterken de kabeloperatoren hun concurrentiepositie met een winst in marktaandeel van 0,5%.

FIGUUR 32: MARKTAANDELEN OP DE RESIDENTIËLE VASTE BREEDBANDMARKT (BRON : BIPT)

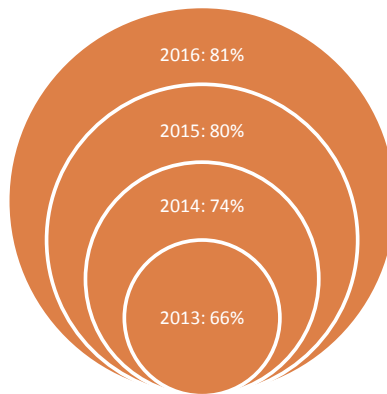
FIGUUR 33: MARKTAANDELEN OP DE ZAKELIJKE VASTE BREEDBANDMARKT (BRON : BIPT)

5. VAST BREEDBAND

5.1. Snelheid

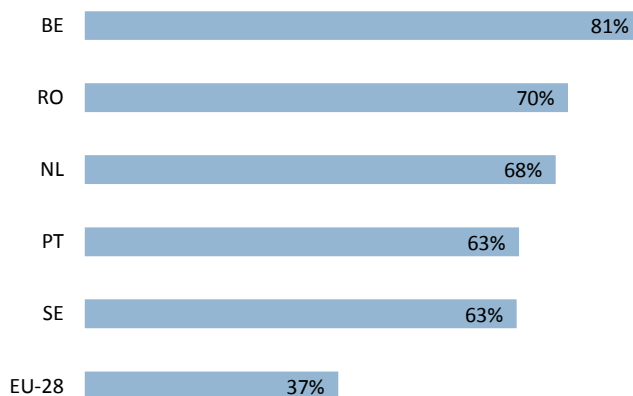
België consolideert koppositie ≥ 30 Mbps

Op de EU-28 ranking van de landen met het grootste aandeel aan vaste breedbandlijnen met een snelheid van minstens 30 Mbps behoudt België zijn eerste plaats.

FIGUUR 34: AANDEEL VAN DE VASTE BREEDBANDLIJNEN ≥ 30 MBPS (BRON : BIPT)

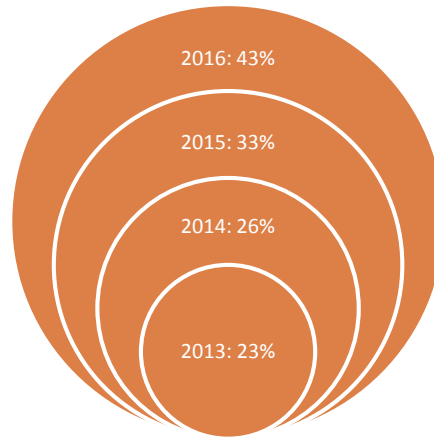
Het verschil met het EU-gemiddelde blijft groot : 44 procentpunten eind juni 2016.

FIGUUR 35: AANDEEL VAN DE VASTE BREEDBANDLIJNEN ≥ 30 MBPS, EIND JUNI 2016 (BRON : EC)

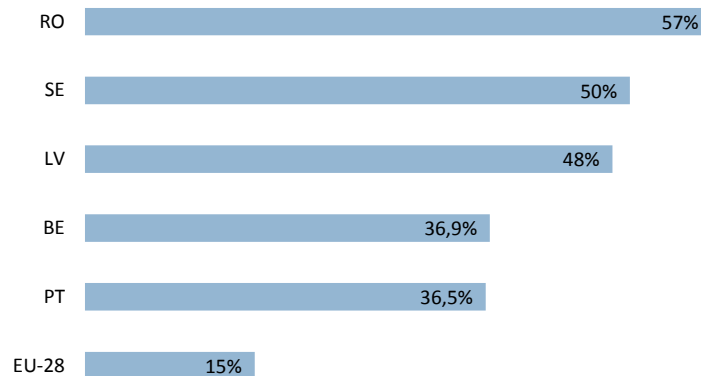
70% groei in opname van ≥ 100 Mbps lijnen

Het aantal vaste breedbandlijnen van minstens 100 Mbps vertoont in 2016 een sterke groeitrend : +70 % tot 2.026.777. Dit stemt overeen met een penetratie van 43% van de Belgische huishoudens. Door de opwaartse trend benadert België het doel dat de EC heeft vooropgesteld in de digitale agenda van 2010, namelijk dat tegen 2020 minstens 50% van de huishoudens over een abonnement van 100 Mbps moeten beschikken.

FIGUUR 36: PENETRATIE VAN VAST BREEDBAND ≥ 100 MBIT/S BIJ DE BELGISCHE HUISHOUDENS (BRON : BIPT)

Vaste breedbandlijnen met een capaciteit ≥ 100 Mbps hebben in België in juli 2016 een aandeel van 36,9% in het totaal aantal vaste breedbandverbindingen. Met dit aandeel staat België vierde in de Europese ranglijst van landen. In vergelijking met januari 2016 springt België over Portugal.

FIGUUR 37: AANDEEL VAN DE VASTE BREEDBANDLIJNEN ≥ 100 MBIT/S, EIND JUNI 2016 BRON : EC)

Om te voldoen aan de groeiende behoefte van beter en sneller internet ontwikkelde de Europese Commissie in 2016 een nieuwe toekomstvisie op connectiviteit tot 2025. De bestaande connectiviteitsdoelen blijven geldig tot 2020 maar zij worden aangevuld met 3 nieuwe doelstellingen voor de uitrol van het netwerk :

- een gigabit-connectiviteit voor alle belangrijke sociaal-economische actoren zoals scholen, transportknooppunten, en de belangrijkste aanbieders van openbare diensten, alsook ondernemingen die in sterke mate digitaal werken.
- 5G-dekking voor alle stedelijke gebieden en alle belangrijke transportroutes over land
- toegang voor alle Europese huishoudens, in de steden en op het platteland, tot internetverbindingen met een downlinksnelheid van ten minste 100 Mbps, op te waarden tot gigabitsnelheid.

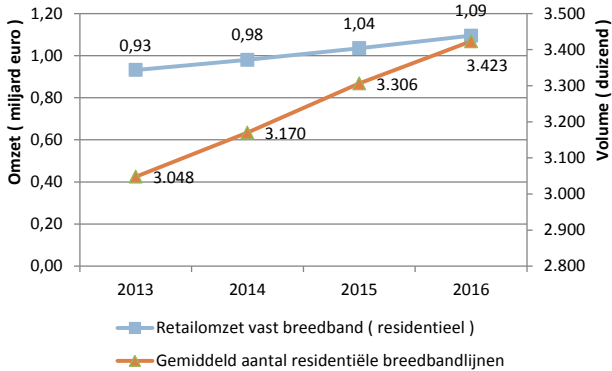
Het doel van de EU beleidsmakers om alle huishoudens toegang te bieden tot internetverbindingen met een downloadsnelheid van ten minste 100 Mbps valt samen met de aankondiging door Proximus in december 2016 om 3 miljard euro uit te trekken voor de versnelling van de uitrol van glasvezel. De ambitie van Proximus bestaat erin om binnen 10 jaar meer dan 85% van alle bedrijven te bereiken met glasvezel. Op de residentiële markt beoogt Proximus meer dan 50% van alle gezinnen te bereiken. Vanaf begin 2017 start Proximus met het binnenbrengen van glasvezel in bestaande huizen en appartementen, te beginnen met een stapsgewijze uitrol in 6 grote steden: Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent, Namen en Roeselare.

Ook op coax kabelnetwerken vereisen supersnelle verbindingen een upgrade naar de meest recente breedbandtechnologie. Om de surfsnelheid op te trekken naar 1 gigabyte startte Telenet in 2014 met het project "Grote Netwerf" dat 5 jaar in beslag neemt en een investering vereist van 500 miljoen euro.

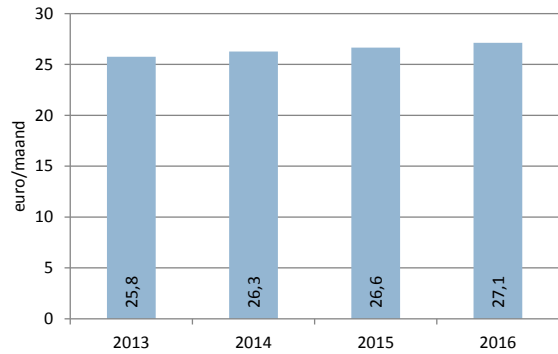
5.2. Inkomsten uit vast breedband

Retail ARPU op residentiële markt gaat omhoog met 0,47 cent

De toename van de retailomzet met 5,6% tot 1,094 miljard euro en van het gemiddeld aantal vaste breedbandlijnen met 3,5% tot 3,423 miljoen lijnen resulteert in een omzet per vaste breedbandlijn van 27,1 euro per maand. Dit is 1,8% hoger dan in 2015. Over de periode 2013-2016 stijgt de ARPU met gemiddeld 1,7%.

FIGUUR 38: RETAILOMZET EN VOLUME VAST BREEDBAND OP DE RESIDENTIËLE MARKT (BRON : BIPT)

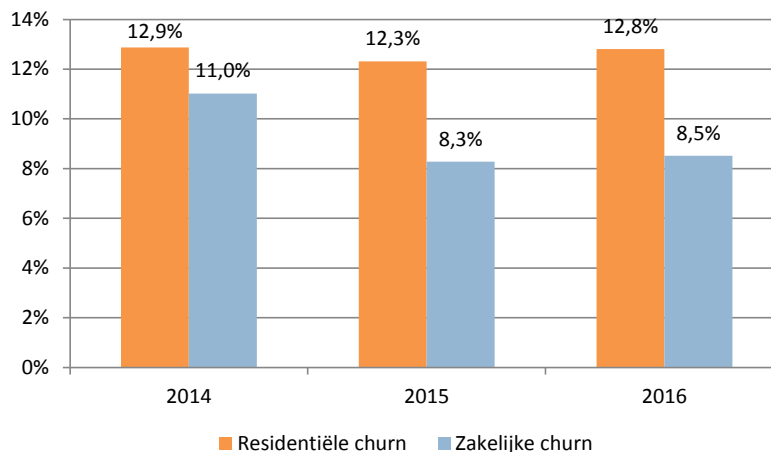

FIGUUR 39: ARPU PER VASTE BREEDBANDLIJN OP DE RESIDENTIËLE MARKT (BRON : BIPT)

5.2. Churn

Hogere churnrate op residentiële en zakelijke markt

12,8% van het gemiddeld residentiële klantenbestand verlaat in 2016 zijn vaste breedbandprovider terwijl dit in 2015 nog 12,3% was. Ook op de zakelijke markt neemt de loyaliteit van de klant licht af : het klantenverloop stijgt er van 8,3% naar 8,5%.

FIGUUR 40: CHURNRATE VAST BREEDBAND OP DE RESIDENTIËLE EN ZAKELIJKE MARKT (BRON : BIPT)

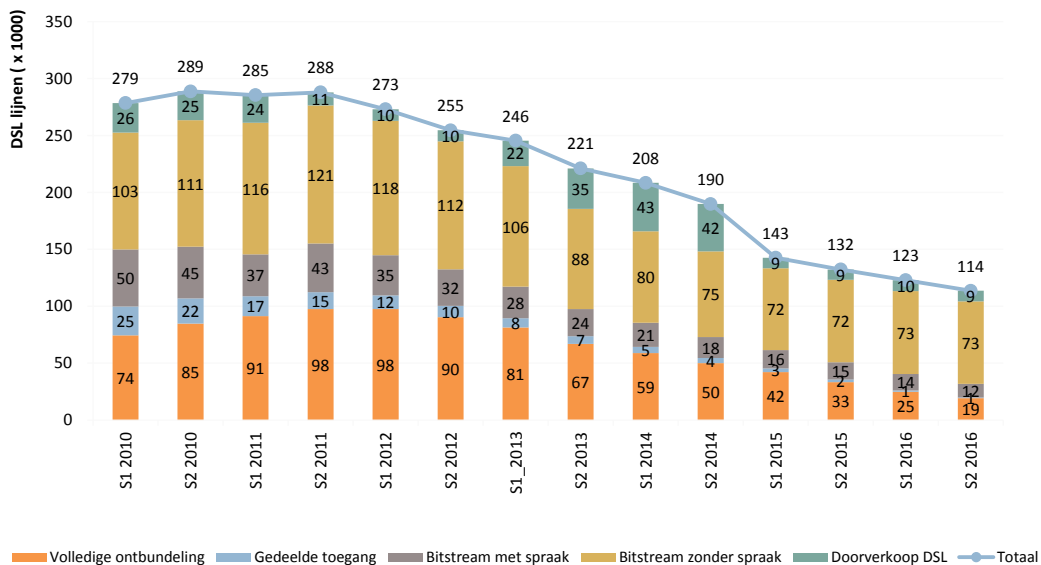
5.3. Wholesale vast breedband

Gereguleerde toegang op koperen netwerk Proximus neemt verder af

Tot maart 2016 was Proximus de enige provider van gereguleerde wholesaletoeegang tot vaste breedbanddiensten. Deze markt verwijst naar een groothandelsmarkt waarin een alternatieve provider met beperkte eigen infrastructuur transmissiediensten koopt van telecomcarriers die beschikken over een fysiek netwerk met als doel breedbanddiensten aan te bieden aan de eindgebruikers onder hun eigen naam.

Sedert 1 maart 2016 worden commerciële breedband en TV-diensten in België ook aangeboden op basis van een wholesaleaanbod van de kabelnetwerken. Dit werd een realiteit met de intrede van Orange Belgium NV op de kabel door de lancering van een aanbod dat een kabel TV pakket combineert met breedband internettoegang voor sommige van zijn mobiele klanten. Eind 2016 telden de kabel-operatoren Telenet, Brutélé en Nethys iets meer dan 39.000 wholesaletoeegangslijnen op hun netwerk.

De gereguleerde toegang tot het op koper gebaseerde netwerk van Proximus blijft verder afnemen : -18.684 lijnen op jaarbasis. Opgesplitst naar type van wholesaletoeegang kan er een daling worden waargenomen van de fysieke ontbundelde toegang tot de netwerkinfrastructuur (volledige ontbundeling en gedeelde toegang) terwijl de niet-fysieke bitstream toegang⁹ een gestage groei vertoont : +2.704 lijnen op jaarbasis tot 26.860 lijnen.

FIGUUR 41: WHOLESALE LIJNEN VERKOCHT DOOR PROXIMUS, EXCLUSIEF LIJNEN VERKOCHT AAN SCARLET (BRON : BIPT)

⁹ Bitstreamtoegang is een wholesale toegang die bestaat uit een DSL deel (toegangslink) en 'backhaul' diensten van het backbone netwerk (ATM, ethernet ,IP backbone). Het voornaamste verschil tussen gedeelde toegang en bitstreamtoegang wordt gevormd door de DSLAM apparatuur die bij gedeelde toegang wordt beheerd door de alternatieve operator en bij bitstreamtoegang door Proximus.

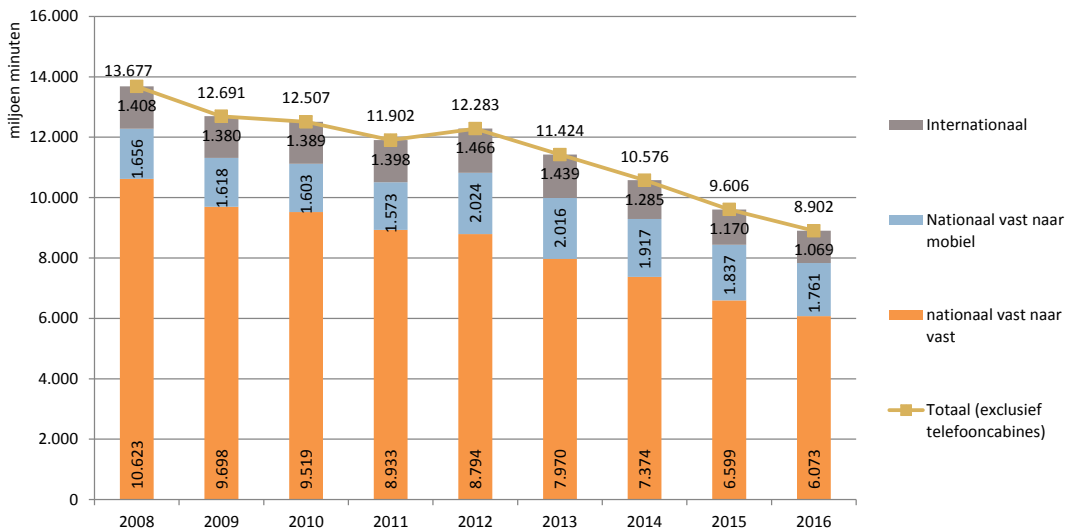
In de komende jaren zullen de traditionele toegangsnetwerken die gebaseerd zijn op koper vervangen worden door glasvezelinfrastructuren met een hogere snelheid die momenteel niet open gesteld zijn voor wholesaleklanten. Met deze ontwikkelingen wordt rekening gehouden bij de herziening van de wholesale-toegangsmarkt die het BIPT is opgestart.

6. VASTE TELEFONIE

6.1. Volume en inkomsten

Minder vaste spraakminuten : -7,2%

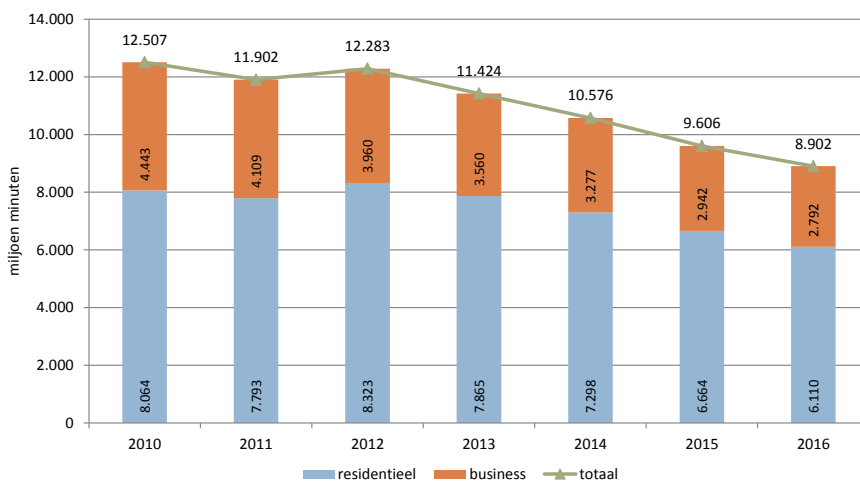
De Belgische telecomklant maakt steeds minder gebruik van zijn vaste lijn voor het maken van klassieke spraakoproepen¹⁰. Het totaal minuten vast spraakverkeer bedraagt in 2016 8,9 miljard minuten, wat een daling inhoudt van 7,2% ten opzichte van 2015. Over de periode 2010-2016 loopt de afname op tot 29%.

FIGUUR 42: VOLUME VASTE SPRAAKTELEFONIE (BRON : BIPT)

Jaardaling vaste spraakminuten grootst op de residentiële markt

Het volume vaste spraakminuten daalde in 2016 sterker op de residentiële markt (-456 miljoen minuten, -7,8%) dan op de zakelijke markt (-146 miljoen minuten, -5,6%). Over langere termijn, van 2010 tot 2016, is de gemiddelde jaarlijkse afname het grootst op de zakelijke markt (-7,2% versus -4,9% op de residentiële markt).

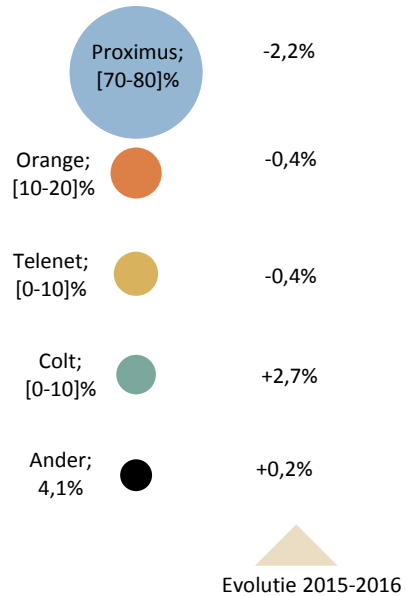
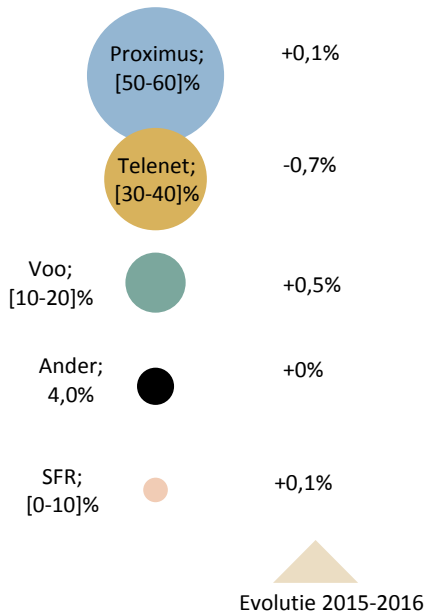

FIGUUR 43: VOLUME VASTE SPRAAKTELEFONIE OP DE RESIDENTIËLE/ZAKELIJKE MARKT (BRON : BIPT)

¹⁰ Het volume is exclusief de unmanaged of over the top voice over breedbanddiensten.

Meer concurrentie op residentiële dan op zakelijke vaste telefoniemarkt

Met een marktaandeel tussen de [70-80]% is de positie van Proximus sterker op de zakelijke markt voor vaste spraaktelefonie dan op de residentiële markt waar Proximus [50-60]% van de markt vertegenwoordigd.

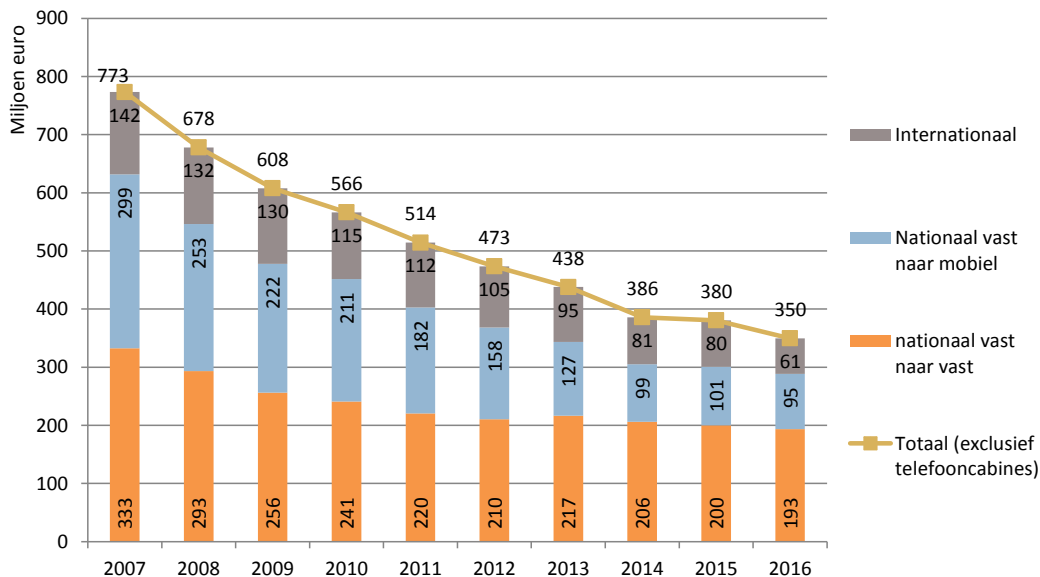

FIGUUR 44: MARKTAANDELEN OP DE RESIDENTIËLE MARKT VOOR VASTE SPRAAKTELEFONIE (BRON: BIPT)

FIGUUR 45: MARKTAANDELEN OP DE ZAKELIJKE MARKT VOOR VASTE SPRAAKTELEFONIE (BRON: BIPT)

Procentueel grotere daling van de inkomsten uit vaste spraakoproepen : -8,1%

De inkomsten uit vaste spraakoproepen dalen met 8,1% tot iets minder dan 350 miljoen euro.

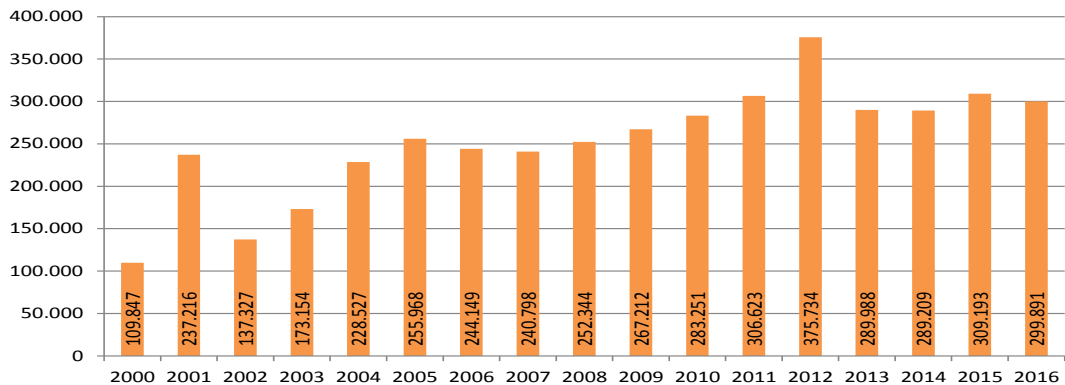

FIGUUR 46: INKOMSTEN UIT VASTE SPRAAKTELEFONIE (BRON : BIPT)

6.2. Vaste nummeroverdraagbaarheid en churn

Iets minder vaste porteringen

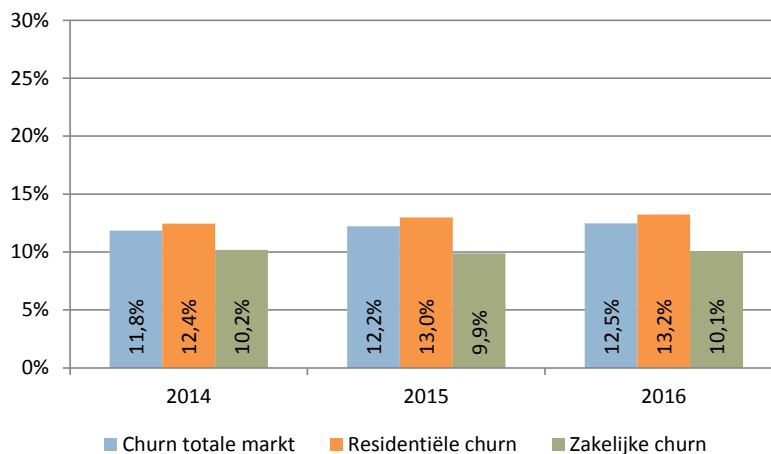
Nummeroverdraagbaarheid tussen vaste operatoren is in voege sinds 2000. De take-up hiervan bereikte zijn hoogtepunt in 2012 met de inwerkingtreding van een nieuwe telecomwet die voorziet in nieuwe soepelere contractvoorwaarden in geval van opzegging¹¹. Na 2012 valt het volume aan vaste overgedragen nummers terug met een samengesteld jaarlijks percentage van 5,5% per jaar tot 299.891 porteringen in 2016.

FIGUUR 47: GEPORTEERDE VASTE NUMMERS TIJDENS PERIODE (BRON : VZW NUMMEROVERDRAAGBAARHEID)

Nummeroverdraagbaarheid is één van de factoren die het veranderen van operator aanmoedigt, wat een verhogende impact heeft op het niveau van de churnrate van de telecomoperatoren.

In 2016 stijgt het aantal abonnees van vaste telefonie die hun provider hebben verlaten van 12,2% naar 12,5%. De toename doet zich voor op de residentiële markt (van 13% naar 13,2%) en op de zakelijke markt (van 9,9 naar 10,1%).

FIGUUR 48: KLANTENVERLOOP VOOR VASTE TELEFONIE OP DE RESIDENTIËLE/ZAKELIJKE MARKT (BRON : BIPT)

¹¹ Vanaf 1 oktober 2012 mag een operator geen schadevergoeding meer vorderen voor de beëindiging van een contract van onbepaalde duur of voor de vroegtijdige beëindiging van een contract van bepaalde duur na afloop van de zesde maand volgend op de inwerkingtreding van het contract.

De inwerkingtreding van het KB Easy switch¹² op 1 juli 2017 zou het klantenverloop moeten vergemakkelijken. Dankzij Easy switch wordt een vlotte overstap gegarandeerd zonder onderbrekingen of dubbele facturen. Net zoals op de mobiele markt zal de nieuwe operator de verandering regelen voor de consument.

¹² Zie <http://www.bipt.be/nl/consumenten/telefoon/easy-switch>

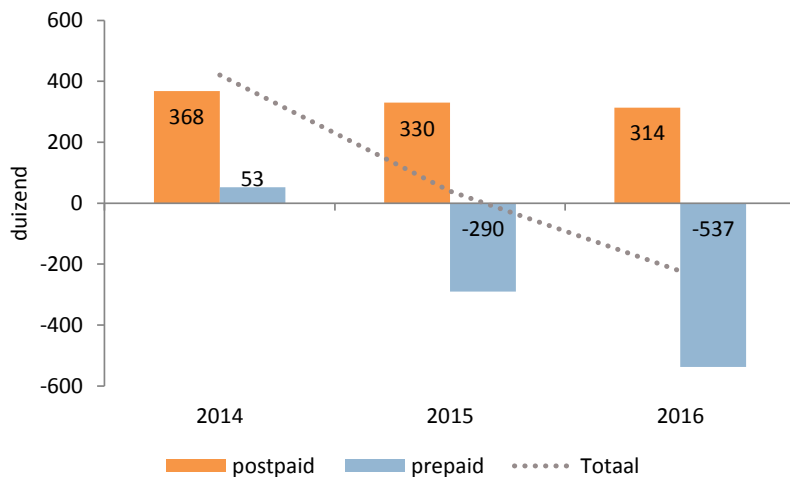
7. MOBIELE TELEFONIE EN DATA

7.1. Actieve simkaarten

Postpaid netto-toevoegingen vertragen - structurele afname prepaid

2016 vertoont een toename in termen van netto-toevoegingen van het aantal postpaid simkaarten (exclusief machine to machine) : +3,9% tot 8.341.097 maar de groei is vertraagd t.o.v. 2015 (+4,3%).

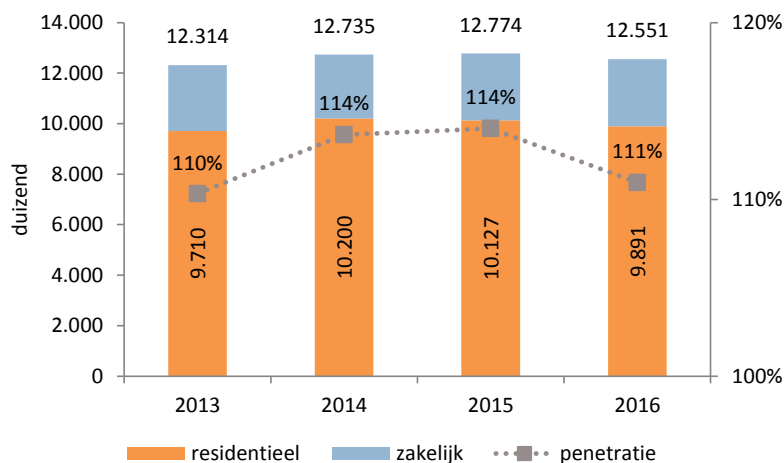
Het totale aantal actieve simkaarten daalt met 1,7% ten opzichte van het voorgaande jaar omdat de positieve trend op de postpaid markt volledig teniet wordt gedaan door de voortgezette structurele daling van het prepaid segment (-11,3%).

FIGUUR 49: NETTO-TOEVOEGINGEN ACTIEVE SIMKAARTEN EXCLUSIEF M2M (BRON : BIPT)

Verlies in simkaarten beperkt tot residentiële markt

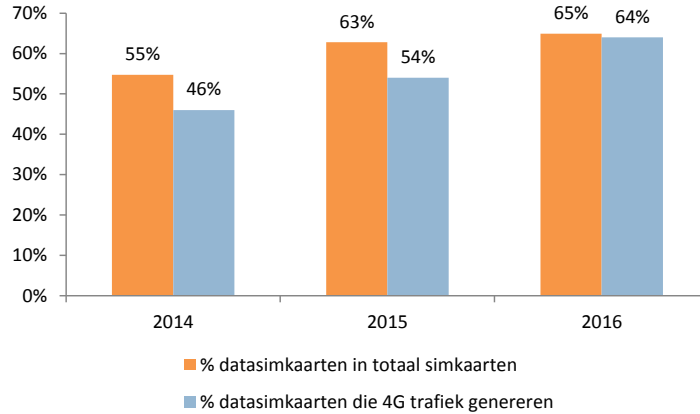
De zakelijke markt vertegenwoordigt een groeiend aandeel van de totale markt : 21,2% van de actieve simkaarten (exclusief m2m) behoren tot de zakelijke markt tegenover 20,7% in 2015.

FIGUUR 50: ACTIEVE SIMKAARTEN PER SEGMENT EN TOTALE PENETRATIE IN TERMEN VAN BEVOLKING (BRON : BIPT)

Penetratie van simkaarten gebruikt voor data neemt toe

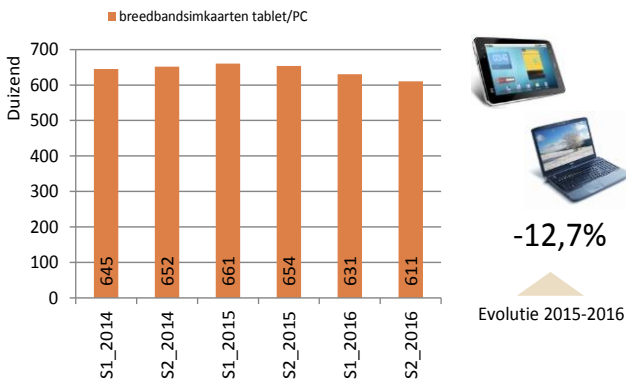
De mobiele markt vertoont een gestage evolutie naar simkaarten die worden gebruikt voor mobiele data en in toenemende mate naar simkaarten die 4G trafiek genereren. Eind 2015 worden 65% van het totaal aantal actieve simkaarten van de drie mobiele netwerkkoperatoren gebruikt voor mobiele data t.o.v. 63% een jaar eerder. Het aandeel van het aantal datasimkaarten dat 4G trafiek genereren loopt over dezelfde periode op van 46 naar 64%.

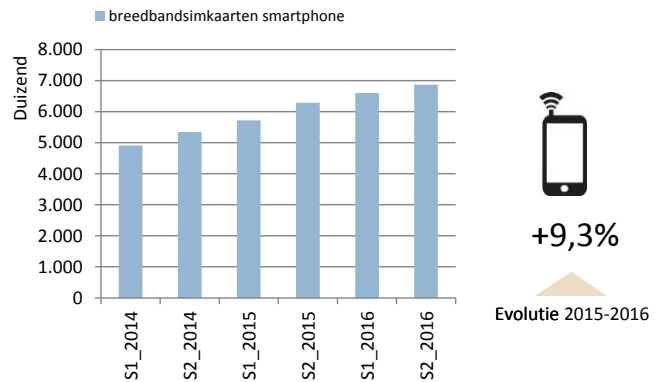
FIGUUR 51: AANDEEL DATASIMKAARTEN EN 4G SIMKAARTEN (BRON : BIPT)

Penetratie datasimkaarten blijft onder Europees gemiddelde

België telde eind 2016 7.480.397 datasimkaarten¹³, een stijging met 540.120 in vergelijking met eind 2015. Terwijl de datasimkaarten voor smartphones groeien met 9,3% nemen de datasimkaarten voor tablets/PC's af met 12,7%.

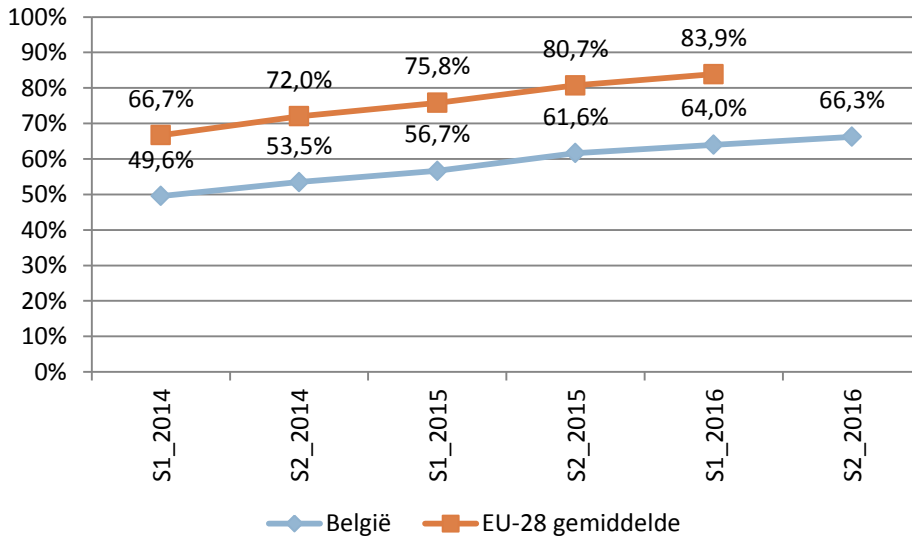
FIGUUR 52: DATASIMKAARTEN TABLET/PC (BRON : BIPT)

FIGUUR 53: DATASIMKAARTEN SMARTPHONE (BRON : BIPT)

¹³ Input van 7 providers : Nethys, Orange, Proximus, Scarlet, SFR, Telenet Group, Telenet, Orange.

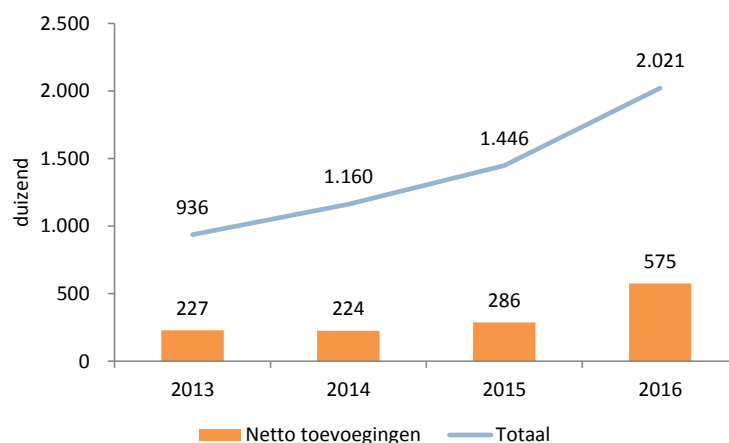
De positieve ontwikkeling van de penetratiegraad is nog niet groot genoeg om de achterstand ten opzichte van de andere Europese landen op te halen : het verschil met het EU-gemiddelde¹⁴ blijft stabiel rond de 20 procentpunten.

FIGUUR 54: PENETRATIEGRAAD MOBIEL BREEDBAND (BRON : BIPT – EC)

Kaap van 2 miljoen m2m simkaarten gerond

De m2m connectiviteit waarbij data automatisch wordt getransfereerd tussen apparatuur en/of toepassingen met weinig of geen menselijke interventie krijgt een flinke boost in 2016 : +39,7%. In totaal leveren de 3 mobiele netwerkkoperatoren ruim 2 miljoen machine-to-machine simkaarten. De sterke jaartoenname kan worden verklaard door de activatie van het contract met Satellic, de onderneming bevoegd om in naam van de drie Belgische regionale overheden tol te heffen op vrachtwagens zwaarder dan 3,5 ton. Het tolsysteem werd ingevoerd op 1 april 2016.

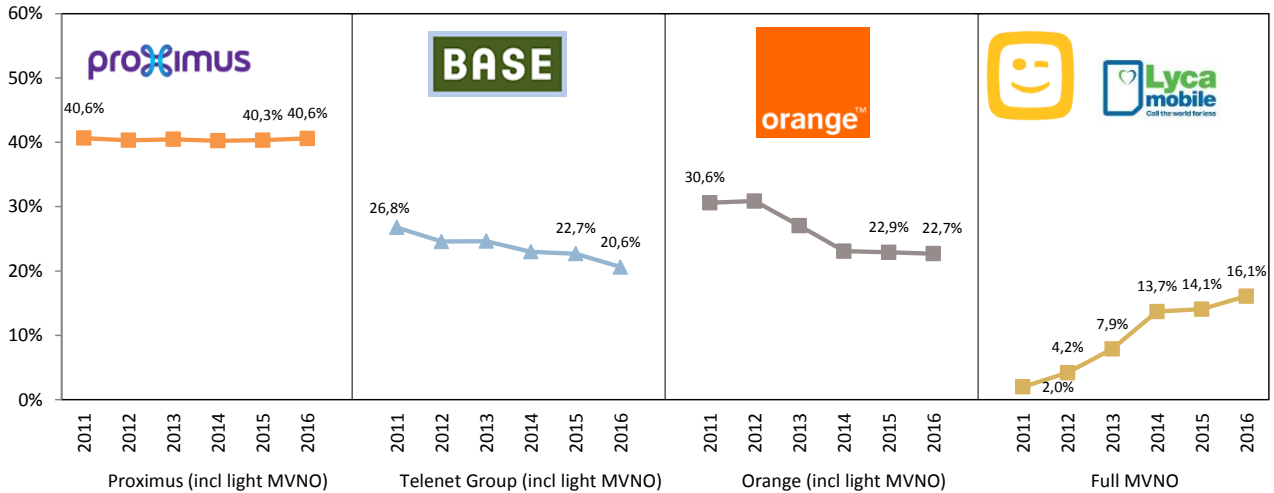

FIGUUR 55: AANTAL M2M SIMKAARTEN (BRON : BIPT)

¹⁴ EU-gemiddelde voor eind 2016 is nog niet gepubliceerd.

Full MVNO winnen marktaandeel

Met 12,3% meer actieve simkaarten (exclusief machine-to-machine) groeien de full MVNO operatoren naar een marktaandeel van 16,1%. Het klantenbestand van Telenet Group (ex-Base) krimpt met 10,7% en komt daarmee op een marktaandeel van 20,6%. Voor Orange bedraagt het verlies -2,6% in volume en 0,2 procentpunten in marktaandeel. Ook Proximus verliest actieve simkaarten (-1,1%) maar dit leidt niet tot een vermindering van marktaandeel.

FIGUUR 56: MARKTAANDELEN IN TERMEN VAN ACTIEVE SIMKAARTEN (BRON : BIPT)

7.2. Mobiele inkomsten

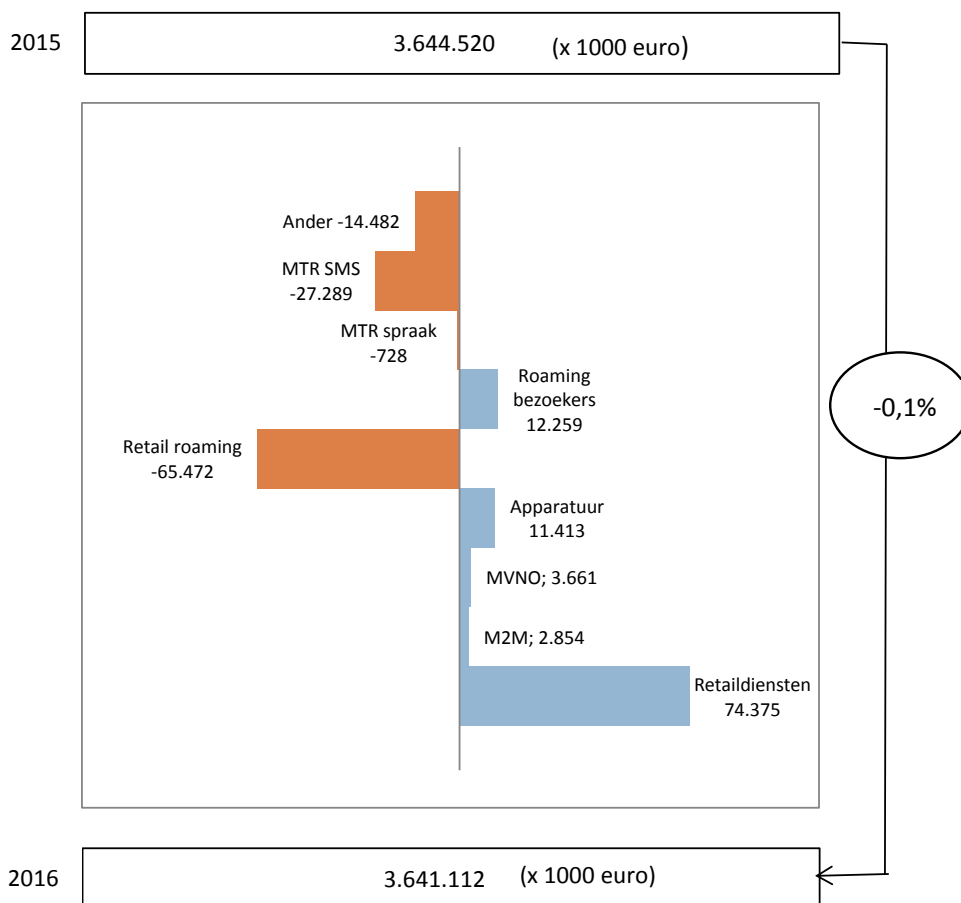
Stabiele mobiele omzet

Jaar-op-jaar neemt de omzet van Proximus, Orange, Telenet Group en Telenet af met 0,1% tot 3,641 miljard euro. De retaildiensten (exclusief roaming) leveren een positieve bijdrage aan de omzet : +3,8%.

De omzet wordt negatief beïnvloed door :

- de wholesaleinkomsten uit de gespreksafgifte op mobiele netwerken (spraak en sms): -3,9%
- de retailinkomsten uit roaming¹⁵ : -22%. Deze inkomsten reflecteren de op 1 april 2016 ingegane verdere verlaging van de maximum roamingtarieven die sinds 1 juli 2014 geldig zijn overeenkomstig de Europese reglementering.

	Bellen per minuut	Gebeld worden	Per sms	Per Mb
Per 1 juli 2014	€0,19	€0,05	€0,06	€0,20
Per 30 april 2016	Binnenlandse prijs + maximum €0,05	€0,014	Binnenlandse prijs + maximum €0,05	Binnenlandse prijs + maximum €0,05

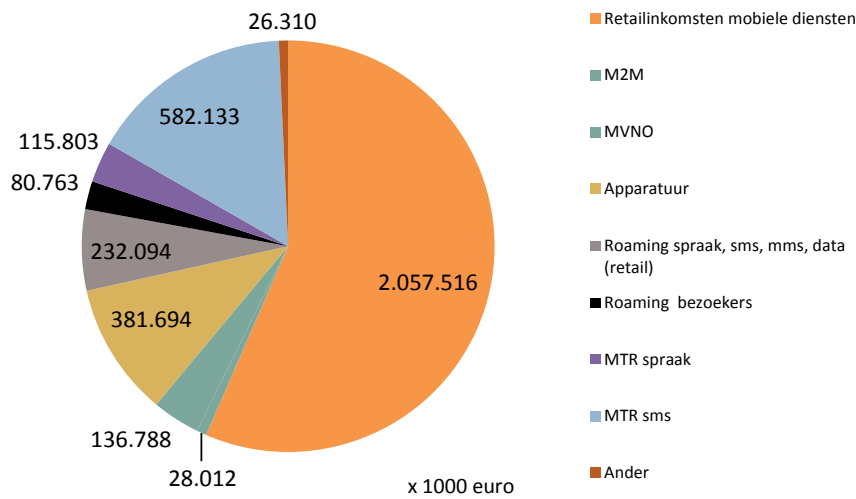

FIGUUR 57: OMZET OP DE MOBIELE MARKT EN WIJZIGING 2015-2016 (BRON : BIPT)

¹⁵ Het automatisch overschakelen van de mobiele telefoon op het netwerk van een buitenlandse provider, waarmee de eigen operator roamingafspraken heeft gemaakt.

Hogere retail dienstenomzet compenseert verlies aan retail roaming

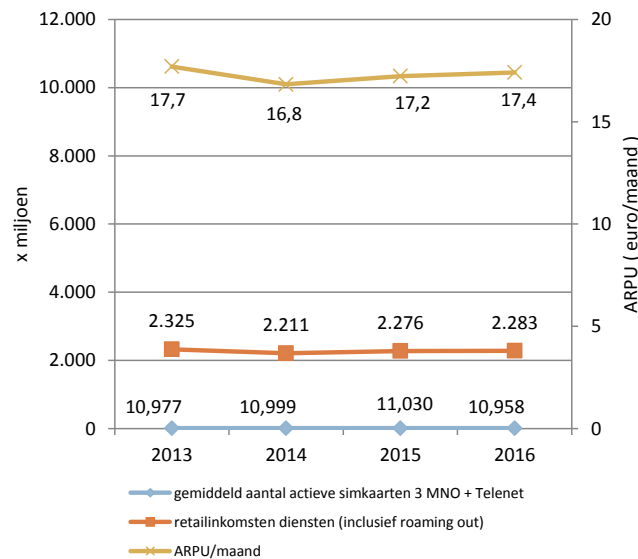
Binnen de mobiele omzet treedt er een verschuiving op van retail roamingdiensten naar nationale retail-diensten. De nationale retaildiensten zien hun aandeel in de totale omzet ten opzichte van 2015 toenemen van 54,4% naar 56,5% ten koste van de retail roamingactiviteiten die zakken van 8,2% naar 6,4%.

FIGUUR 58: DETAIL MOBILE OMZET, 2016 (BRON : BIPT)

Mobiele retail ARPU verhoogt met 20 eurocent per maand

De hogere omzet uit retaildiensten en retail roaming (+0,4%) en de daling van het gemiddeld aantal actieve simkaarten (exclusief m2m) met 0,6% resulteren in een ARPU¹⁶ van 17,4 euro per maand. Dit is 20 eurocent meer dan in 2015.

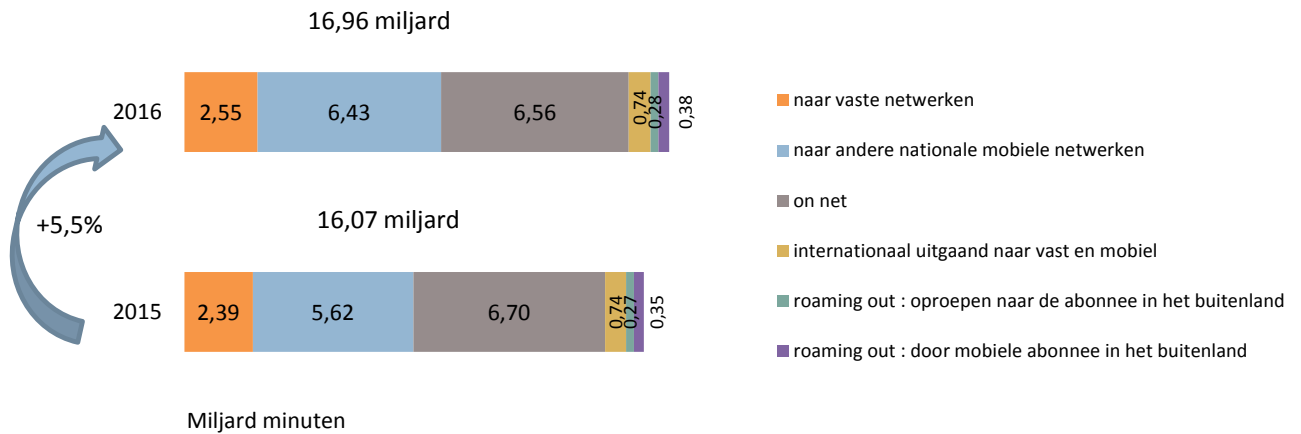
FIGUUR 59: EVOLUTIE RETAIL ARPU (BRON : BIPT)

¹⁶ De inkomsten uit retaildiensten worden verdeeld over het gemiddeld aantal actieve simkaarten die de inkomsten genereren. Vermits een klant kan beschikken over verschillende simkaarten is de ARPU niet gelijk aan de 'gemiddelde' rekening van een klant.

7.3. Mobiele diensten : volume

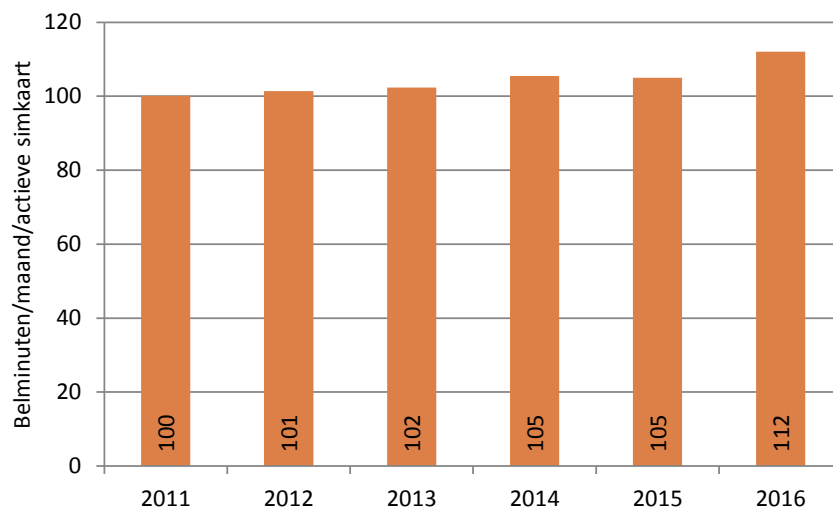
Sterkste stijging mobiele belminuten in 6 jaar tijd : +5,5%

Het mobiel spraakverkeer dat retailinkomsten genereert loopt op tot 16,96 miljard minuten, een groei met meer dan 889 miljoen minuten op jaarbasis. Dit is de grootste groei in 6 jaar tijd.

FIGUUR 60: EVOLUTIE MOBILE BELMINUTEN, INCLUSIEF MVNO (BRON : BIPT)

Het gemiddeld maandelijks spraakvolume dat retailinkomsten genereert bedraagt 112 minuten per actieve simkaart¹⁷.

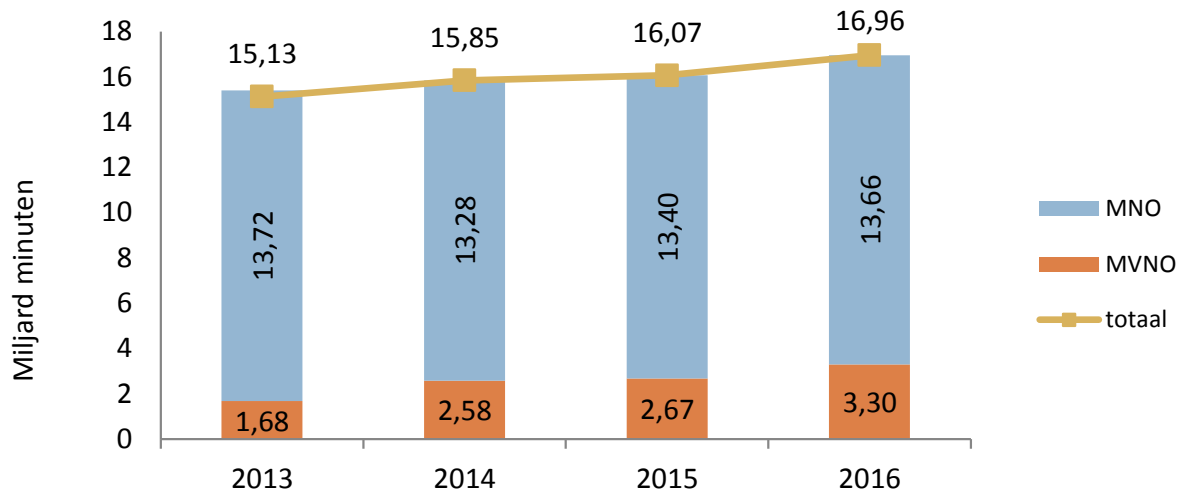

FIGUUR 61: GEMIDDELD AANTAL MAANDELIJKSE BELMINUTEN PER ACTIEVE SIMKAART (BRON : BIPT)

¹⁷ Inclusief roaming out : gemaakte en ontvangen oproepen

Gewicht MVNO's voor mobiele spraak neemt toe

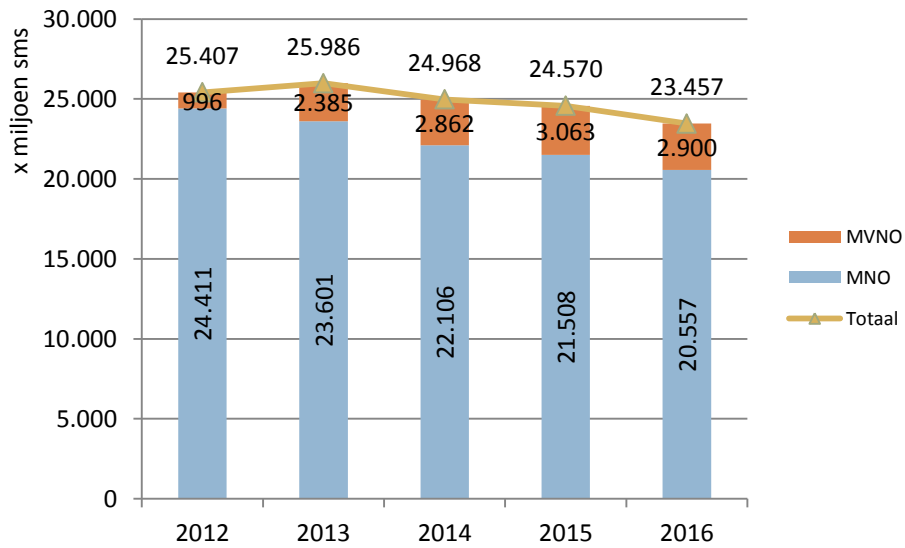
Het aandeel van de MVNO's in het mobiele spraakverkeer groeit van 16,3 naar 19,1%. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan 1 speler, Telenet, die gebruik maakt van het netwerk van Orange.

FIGUUR 62: MOBIEL SPRAAKVERKEER MVNO'S (BRON : BIPT)

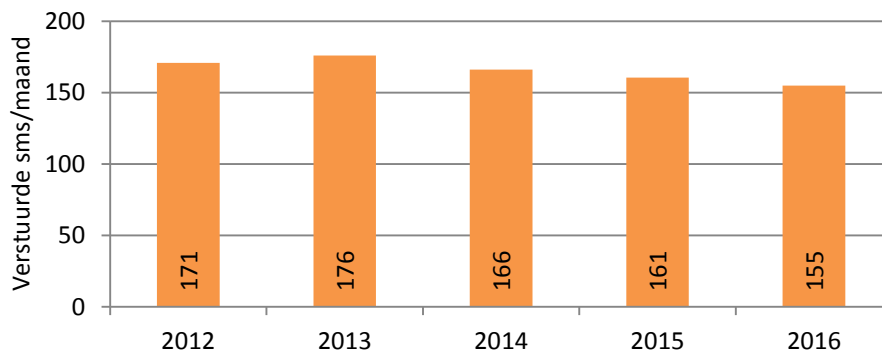
Voor het 3de jaar op rij daalt sms gebruik

Het aantal verstuurd sms-berichten neemt af met 4,5% tot 23,46 miljard. Het aandeel van de MVNO operatoren blijft stabiel rond de 12,4%.

FIGUUR 63: VOLUME VERSTUURDE SMS-BERICHTEN (BRON : BIPT)

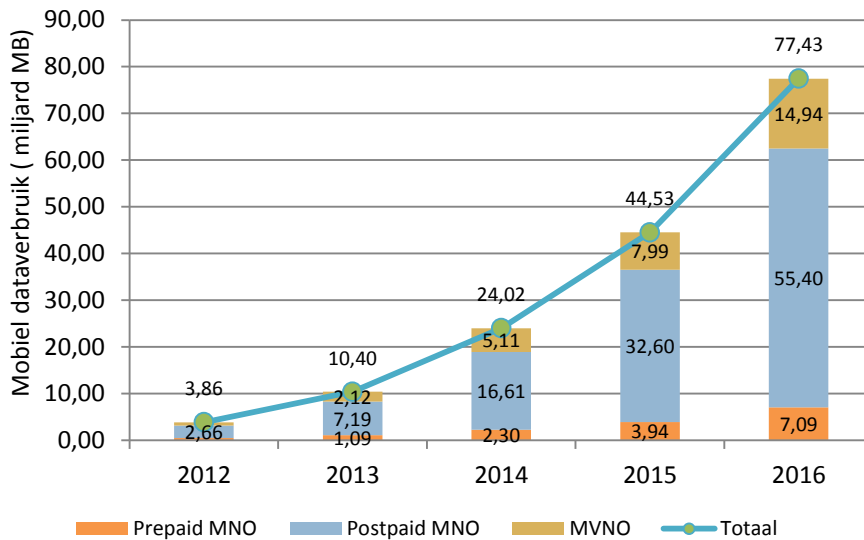
Het gemiddeld maandelijks sms volume daalt van 161 naar 155 berichten.

FIGUUR 64: GEMIDDELD AANTAL SMS-BERICHTEN PER MAAND (BRON : BIPT)

Mobiel datagebruik in België bereikt 77,43 miljard megabytes in 2016

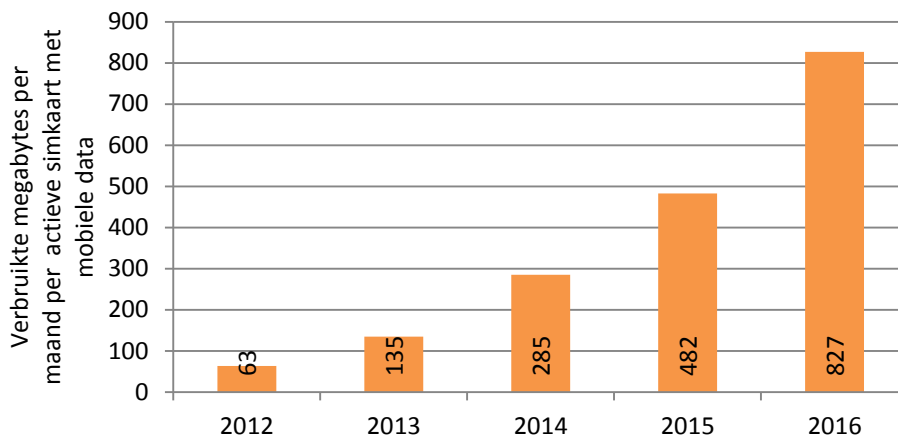
De groei in 4G adoptie draagt bij tot een verhoging van het mobiele datagebruik met 74% tot 77,43 miljard megabytes. De virtuele operatoren vertegenwoordigen 19,3% van het mobiele datavolume.

FIGUUR 65: MOBIEL DATAGEBRUIK (BRON : BIPT)

Retail mobiel datagebruik van 3 MNO's doorbreekt grens van 800 Mb/maand.

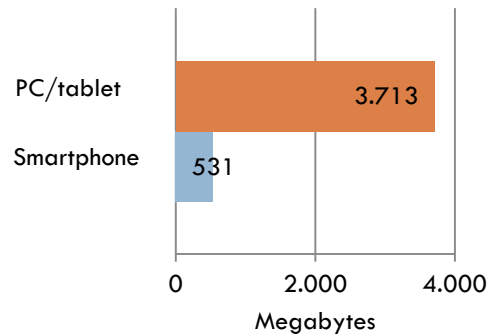
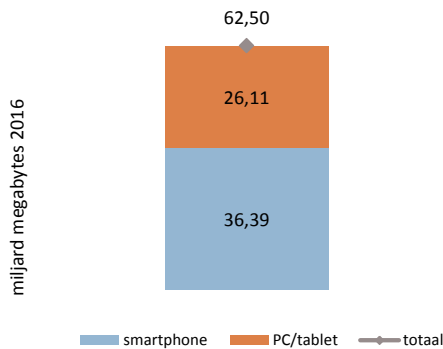
Het maandelijks gebruik ligt gemiddeld op 827 megabytes per actieve simkaart die gebruikt wordt voor mobiele data, 345 megabytes meer dan in 2015.

FIGUUR 66: GEMIDDELD MAANDELIJKS GEBRUIK PER DATASIMKAART (BRON : BIPT)

58% van mobiele datatrafiek is afkomstig van smartphones

Het mobiele dataverkeer gegenereerd door smartphones domineert : 58,2% van het mobiele datavolume van de drie mobiele netwerkoperatoren is afkomstig van smartphones, de overige 41,8% komt van PC's en tablets.

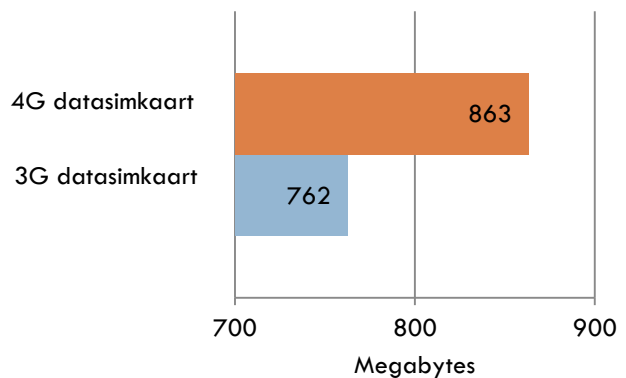
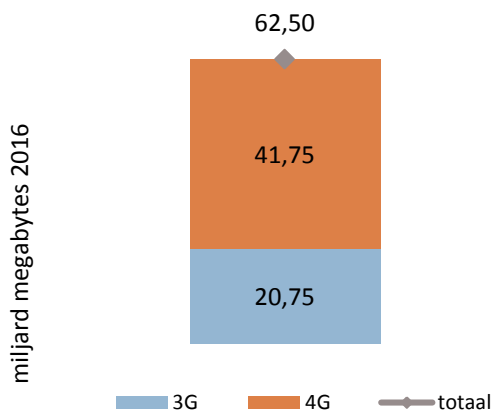

FIGUUR 67: MOBIEL DATAVERKEER VIA SMARTPHONE/PC (BRON : BIPT)

FIGUUR 68: GEMIDDELD MAANDELIJKS DATAVERKEER (BRON : BIPT)

4G simkaart verbruikt 101 megabytes meer per maand

Het aandeel van het 4G verkeer in het mobiele dataverkeer van de 3 MNO's bedraagt in 2016 66,8%. 4G simkaarten genereren gemiddeld meer data dan een 3G simkaart : het gemiddeld maandelijks verbruik van een 4G simkaart ligt 101 megabytes per maand hoger dan voor een 3G simkaart.

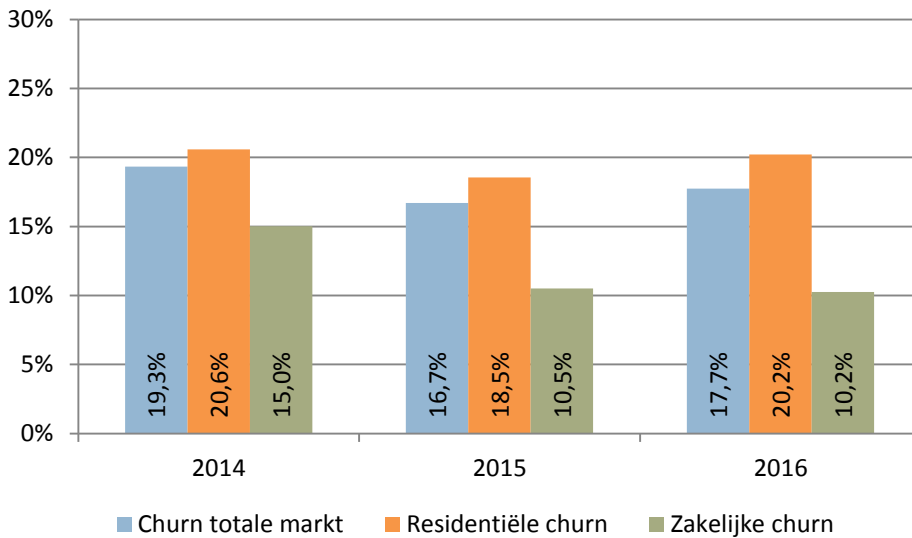
FIGUUR 69: OPSPLITSING MOBIEL DATAVERKEER IN 3G/4G (BRON : BIPT)

FIGUUR 70: GEMIDDELD MAANDELIJKS DATAVERBRUIK PER DATASIMKAART (BRON : BIPT)

7.3. Churn en mobiele nummeroverdraagbaarheid

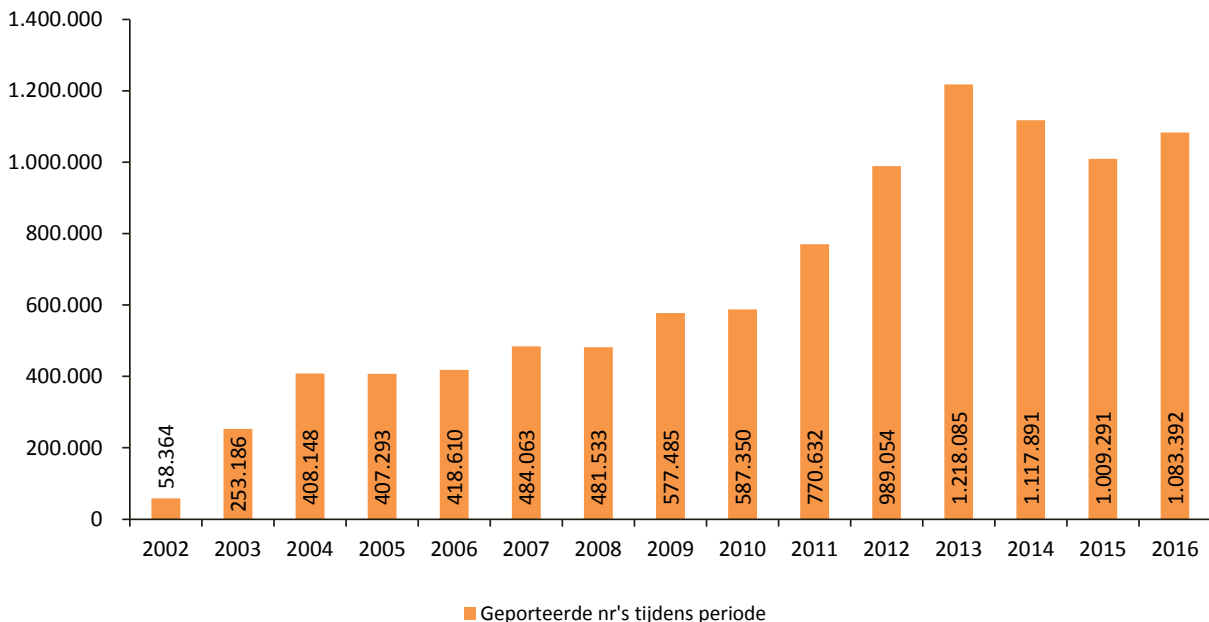
Meer mobiel klantenverloop

In termen van simkaarten steeg de jaarlijkse churn op de mobiele markt van 16,7 naar 17,7%. Het aantal simkaarten dat op jaarbasis werd afgekoppeld van het mobiele netwerk ligt hoger op de residentiële markt (20,2%) dan op de zakelijke markt (10,2%).

FIGUUR 71: MOBIELE CHURN IN TERMEN VAN SIMKAARTEN (BRON : BIPT)

De hogere churn weerspiegelt zich in een groei van het aantal mobiele nummerporteringen met 7,3% tot 1.083.392.

FIGUUR 72: GEPORTEERDE MOBIELE NUMMERS TIJDENS HET JAAR (BRON : VZW NUMMEROVERDRAAGBAARHEID)

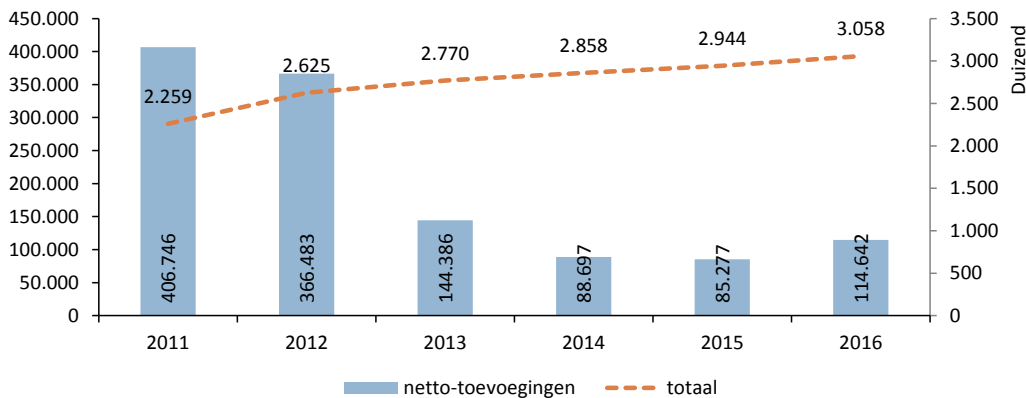
8. BUNDELS

8.1. Residentieel volume

Groei neemt opnieuw toe : +3,9%

De bundelontwikkelingen van 2016 spelen in op een verbetering van de klantervaring : enerzijds werden er nieuwe bundels gelanceerd die vast en mobiel combineren om de klant een compleet aanbod te kunnen aanbieden en anderzijds werden de nieuwe bundels verder gediversifieerd door de toevoeging van extra diensten zoals wifi-connectiviteit, cloud storage en OTT-diensten (vb. Netflix).

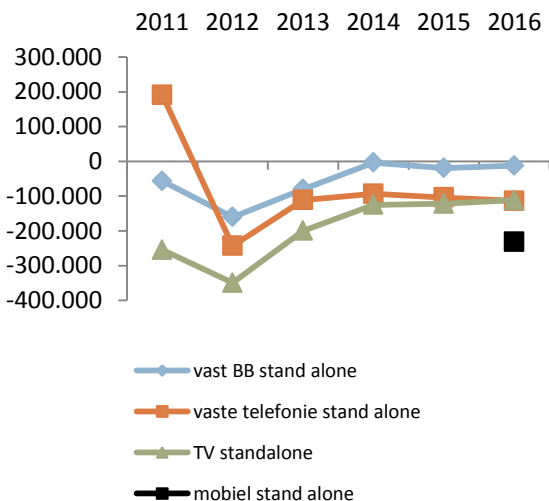
Dit resulteert in een toename met 114.642 residentiële bundelabonnees tot 3.058.175 huishoudens. In vergelijking met de 2 voorgaande jaren neemt de groei opnieuw toe.

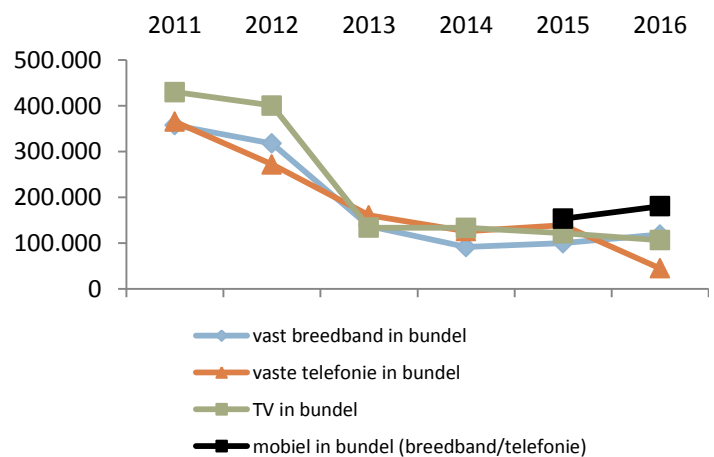
FIGUUR 73: RESIDENTIËLE BUNDELS : NETTO-TOEVOEGINGEN EN TOTAAL VOLUME (BRON: BIPT)

Take-up van x-play groeit het sterkst voor de mobiele diensten

In 2016 laten de mobiele diensten in een bundel een nettogroei optekenen van 180.224 toevoegingen. Dit overtreft de nettotoevoegingen van de vaste diensten in een bundel : +118.431 voor vast breedband, +106.260 voor digitale televisie en +44.591 voor vaste telefonie.

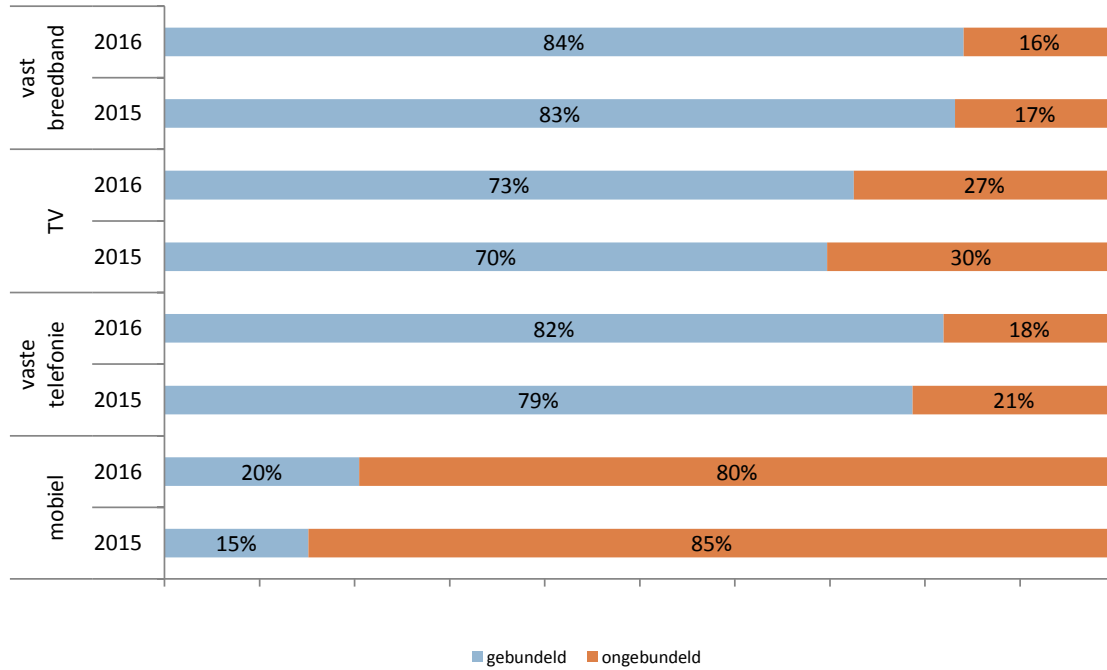

FIGUUR 74: NETTOTOEVOEGINGEN STAND ALONE (BRON : BIPT)

FIGUUR 75: NETTOTOEVOEGINGEN BUNDELS (BRON : BIPT)

Ondanks deze groei blijven 80% van de huishoudens mobiele diensten afnemen op een standalone basis. Dit is hoger dan bij de vaste diensten : voor deze diensten maken consumenten meer gebruik van bundels dan van de samenstellende diensten. Terwijl nog 27% van de Belgische huishoudens TV koopt als een ongebundelde dienst zakt dit percentage verder naar 18% voor vaste telefonie en 16% voor vast breedband

FIGUUR 76: AANDEEL VAN X-PLAY EN STAND-ALONE PER ELEKTRONISCHE COMMUNICATIEDIENST (BRON : BIPT)

8.2. Bundelsamenstelling

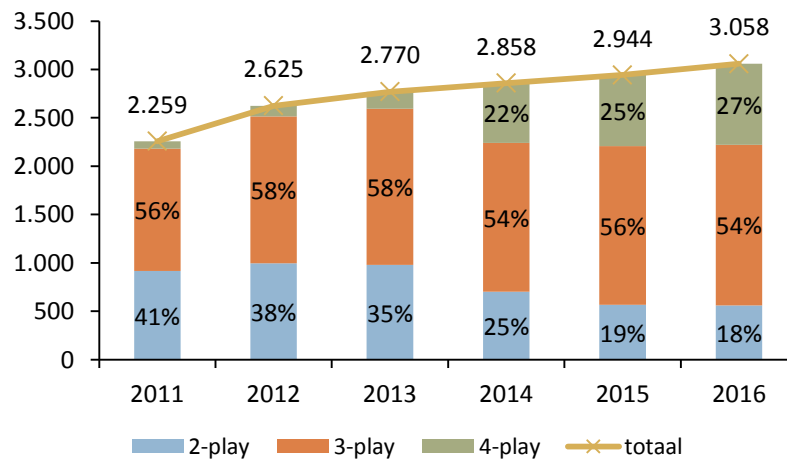
Voortschrijdende convergentie vast/mobiel maakt 4-play populairder

Vast-mobiele bundels die 1 of meer vaste diensten combineren met mobiele diensten geraken in 2016 wijder verspreid. Tot eind juni 2016 werden dergelijke bundels enkel verkocht door Proximus.

Telenet lanceerde in mei 2015 al wel zijn 'family pack', maar dit wordt niet beschouwd als een gemengde bundel omdat de korting op de mobiele dienst die werd verleend aan klanten die al een vaste dienst afnemen niet permanent was. De lancering van 'Wigo', eind juni 2016, bracht hierin verandering. Onder deze naam startte Telenet met een aanbod dat vaste en mobiele diensten combineert tegen permanente gunstige voorwaarden die niet kunnen worden bekomen wanneer de diensten afzonderlijk worden afgenomen. Daarbij zitten vast en mobiel bellen, digitale TV, vast internet en mobiele data in een abonnement en het pakket mobiele data kan worden gedeeld door de leden van een gezin.

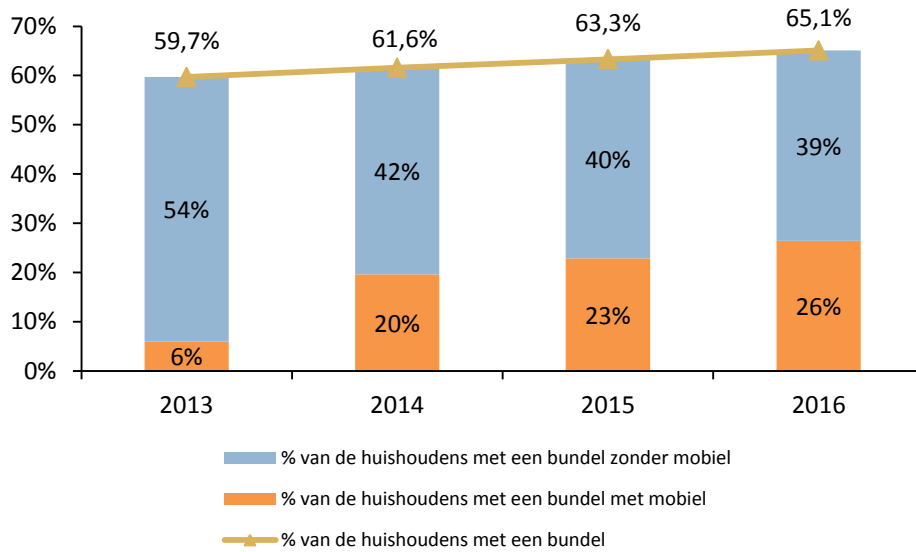
Na Telenet kwam ook Proximus in oktober 2016 met een all-in formule, 'Tuttimus', waarin vaste en mobiele telefonie, digitale TV en internet (vast/mobiel) inbegrepen zijn. In tegenstelling tot Telenet kan de limiet op het vlak van mobiele data niet worden verdeeld over meerdere simkaarten, maar ligt het maximale dataverbruik vast per simkaart.

De lancering van nieuwe convergente bundels vertaalt zich in 2016 in een groei van de afname van 4-play : +100.384 nieuwe bundels. Dit resulteert in een toename van het aandeel van 4-play in het totaal aantal bundels van 25 naar 27%.

FIGUUR 77: EVOLUTIE VOLUME PER X-PLAY (BRON : BIPT)

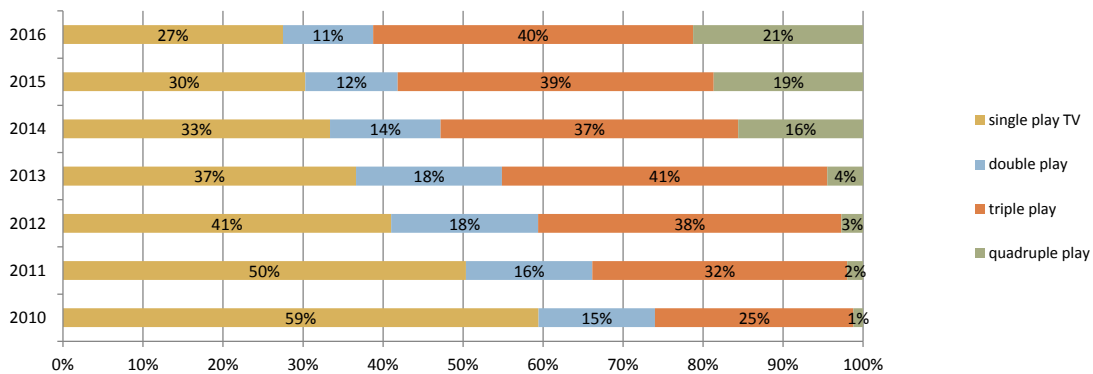
Eind 2016 bedraagt de penetratie van de afname van vaste en mobiele diensten samen 26% van het aantal huishoudens in België tegenover 23% een jaar eerder.

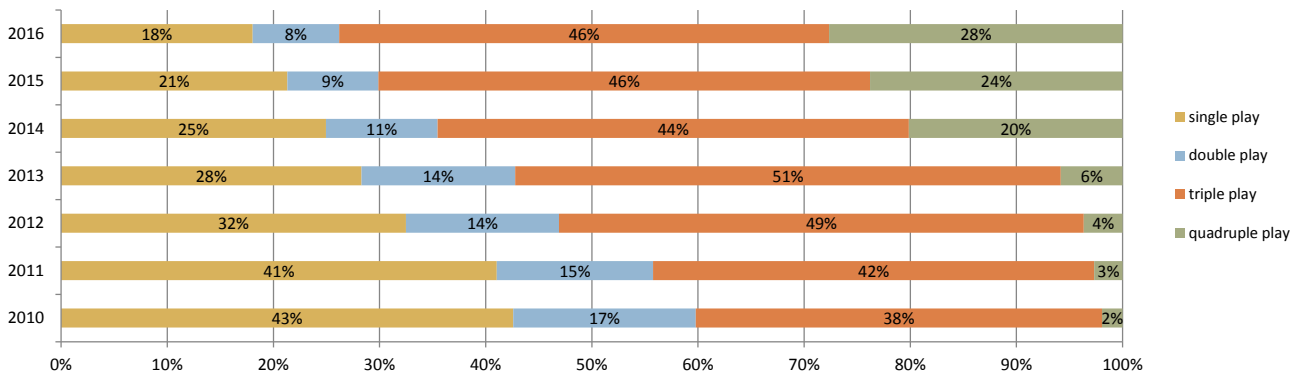
FIGUUR 78: PENETRATIEGRAAD BUNDELS,ZONDER EN MET MOBIEL (BRON : BIPT)

Triple play blijft populairste bundel

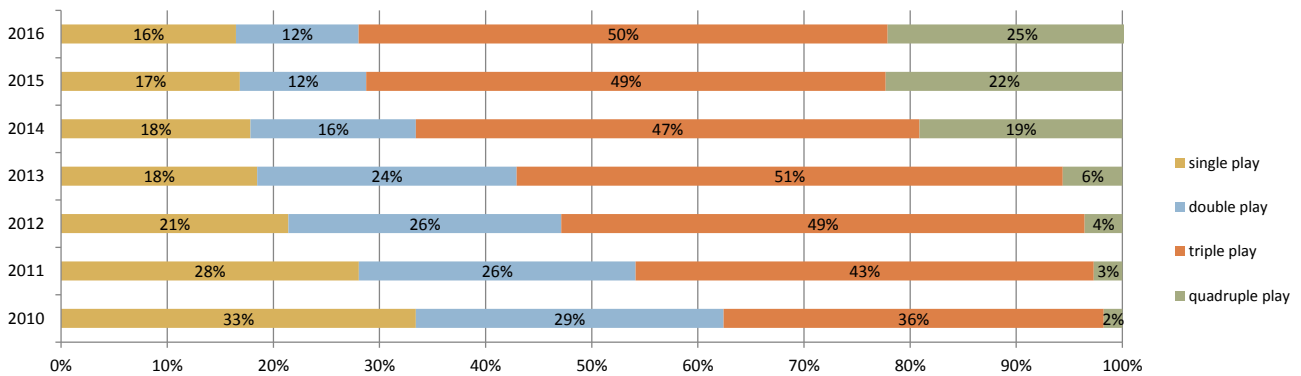
Ondanks de opmars van 4-play waarbij vaste diensten worden gekoppeld aan mobiele diensten blijft triple play de belangrijkste vorm voor het leveren van vaste telecommunicatiediensten. Globaal maken eind 2016 40% van de TV-abonnees deel uit van een triple play bundel. Voor vaste telefonie loopt dit op naar 46% van het totaal aantal vaste telefoonabonnees en voor vast breedband bereikt triple play een aandeel van 50%.

FIGUUR 79: TAKE UP VAN DIGITALE TV PER X-PLAY (BRON : BIPT)

FIGUUR 80: TAKE UP VAN VASTE TELEFONIE PER X-PLAY (BRON : BIPT)

FIGUUR 81: TAKE UP VAN VAST BREEDBAND PER X-PLAY (BRON : BIPT)

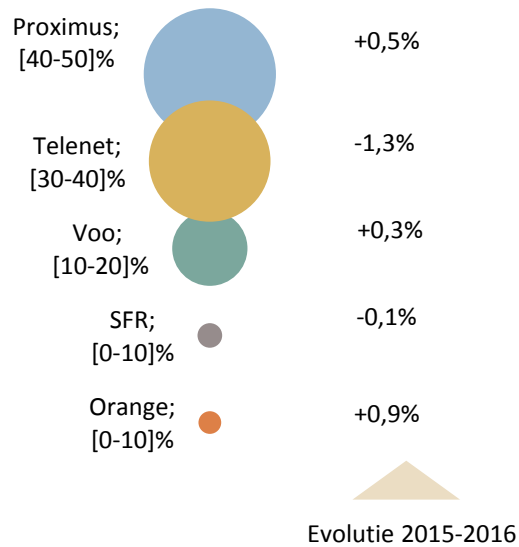
8.3. Marktaandeelen

Stabiel marktaandeel van 82,1% voor Proximus en Telenet samen

Proximus en Telenet blijven de bundelmarkt domineren met een gezamenlijk marktaandeel van 82,1% maar ten opzichte van een jaar eerder moeten ze 0,8% prijs geven. Individueel wint Proximus bijkomend marktaandeel (+0,5 procentpunten) maar dit is onvoldoende om de inlevering van marktaandeel bij Telenet te compenseren (-1,3 procentpunten)

Het verlies van Telenet wordt voor een deel gecompenseerd door Orange dat zijn marktaandeel verbetert met 0,9 procentpunten. Dit is te danken aan de lancering van een internet + TV aanbod via de kabel dat op het einde van 2016 33.400 klanten aantrekt¹⁸.

¹⁸ Jaarverslag 2016 : <https://corporate.orange.be/nl/financi%C3%A4le-informatie/jaarverslag>

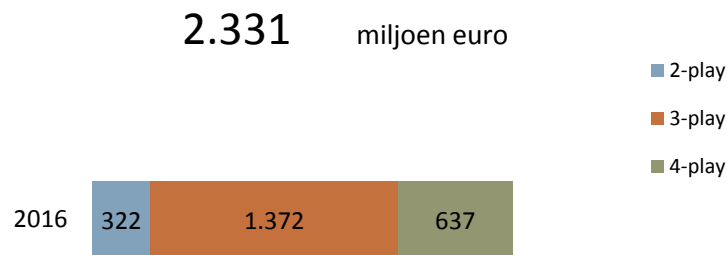
FIGUUR 82: MARKTAANDELEN OP DE RESIDENTIËLE BUNDELMARKT (BRON : BIPT)

8.4. Bundelinkomsten

60% van de residentiële retailomzet komt uit bundels

De multidiensstrategie in België genereert in 2016 een inkomstenstroom van 2,33 miljard euro, wat overeenstemt met 60% van de retailomzet op de residentiële markt (3,89 miljard euro)¹⁹.

3-play vertegenwoordigt 35% van de totale bundelinkomsten. 2-play heeft een aandeel van 14% van de bundelinkomsten en 4-play 16%.

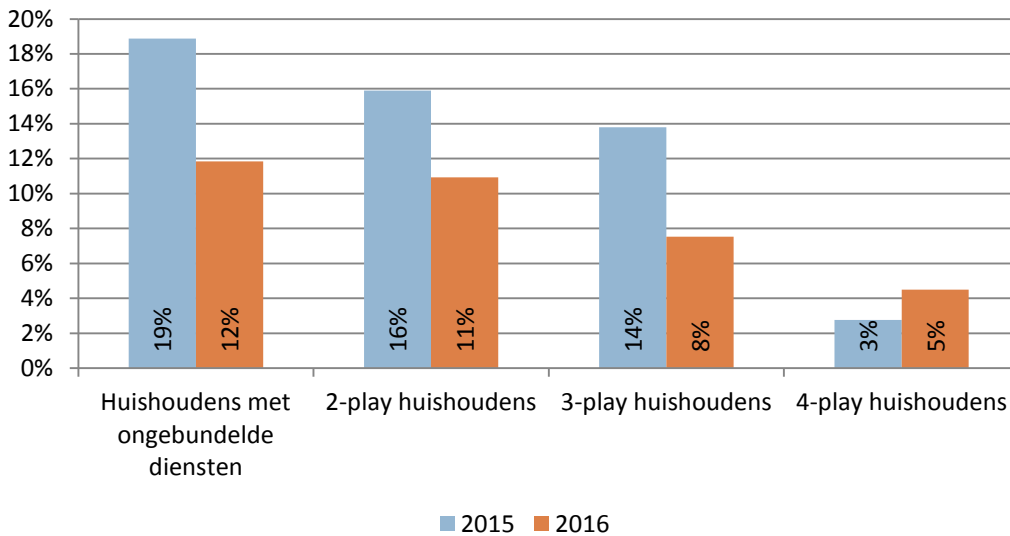
FIGUUR 83: BUNDELINKOMSTEN PER X-PLAY (BRON : BIPT)

¹⁹ Zie pagina 11

8.5. Churn

Hogere klantenbinding bij bundels

De klantretentie is het hoogst bij huishoudens die ongebundelde telecomdiensten afnemen : in 2016 verliet gemiddeld 12% zijn operator. Eens diensten worden aangekocht in een bundel wordt er minder van provider veranderd : het percentage huishoudens die hun provider verlaten bedraagt dan 11% voor 2-play en zakt verder naarmate meer diensten deel uitmaken van de bundel : 8% voor 3-play en 5% voor 4-play.

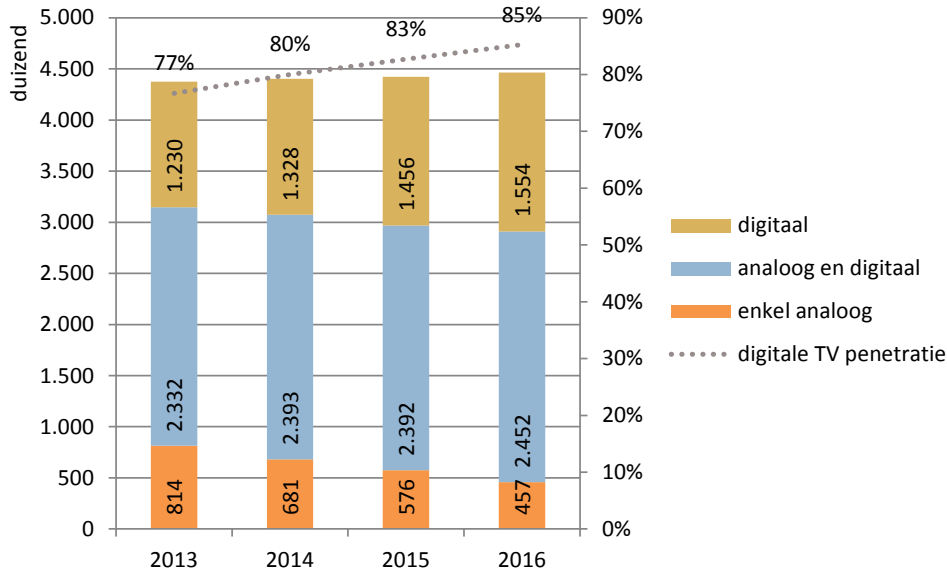
FIGUUR 84: CHURNRATE PER X-PLAY (BRON : BIPT)

9. TV

9.1. Volume

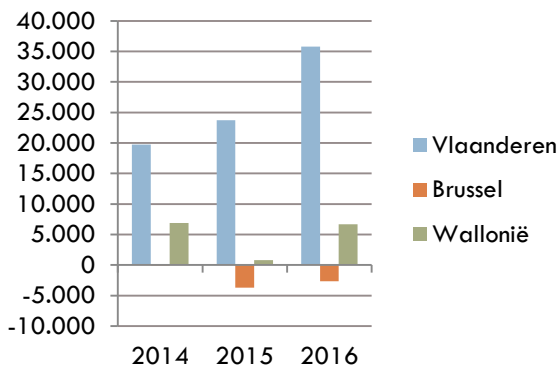
Penetratie digitale TV groeit van 83 naar 85%

Het gebruik van digitale TV stijgt verder in 2016 : 85% van de Belgische huishoudens kijkt inmiddels digitaal. Eind 2016 vertegenwoordigt digitale TV 90% van het totale aantal TV-aansluitingen²⁰ exclusief satelliet (4.463.100), bijna 3 procentpunten meer dan een jaar eerder.

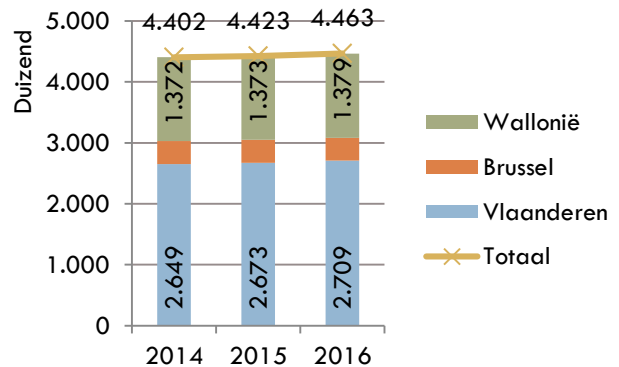

FIGUUR 85: AANTAL TV-AANSLUITINGEN PER TECHNOLOGIE (BRON : BIPT)

Het volume TV-aansluitingen vertoont een verschillende evolutie in de 3 gewesten van België. In Vlaanderen en Wallonië blijft de markt groeien met respectievelijk 35.768 en 6.704 aansluitingen. In contrast hiermee staat de achteruitgang van het aantal TV-aansluitingen in Brussel : -2.655 aansluitingen.

FIGUUR 86: NETTO-TOEVOEGINGEN TV PER GEWEST (BRON : BIPT)

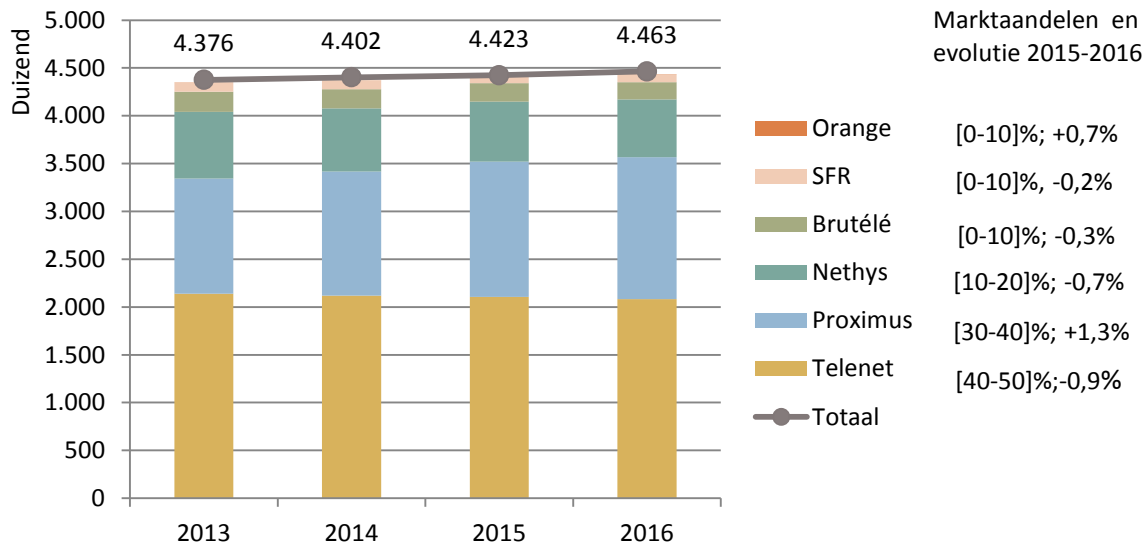

FIGUUR 87: AANTAL TV-AANSLUITINGEN PER GEWEST (BRON : BIPT)

²⁰ Op basis van input van Proximus, Brutélé, Nethys, Orange, Scarlet, SFR, Telenet BVBA

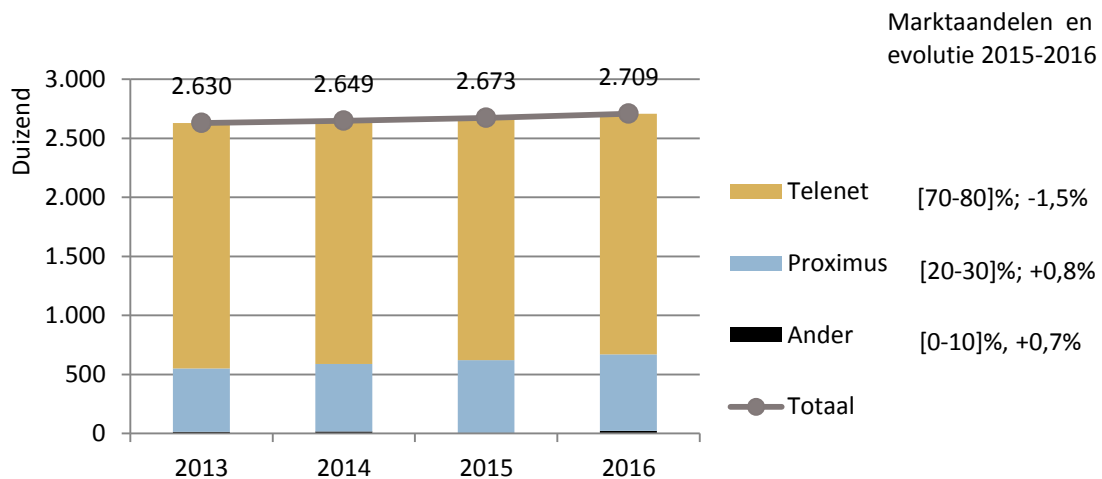
Telenet sterkste in Vlaanderen, Proximus in Brussel en Wallonië

De jaargroei in TV-aansluitingen komt van Proximus (inclusief Scarlet) met een winst van 1,3 procentpunten op nationaal niveau. Orange komt door de lancering van zijn TV en internetaanbod via de kabel uit op een marktaandeel van 0,7%. Telenet levert 0,9 procentpunten in maar blijft met een aandeel tussen de [40-50]% de dominante speler op nationaal niveau.

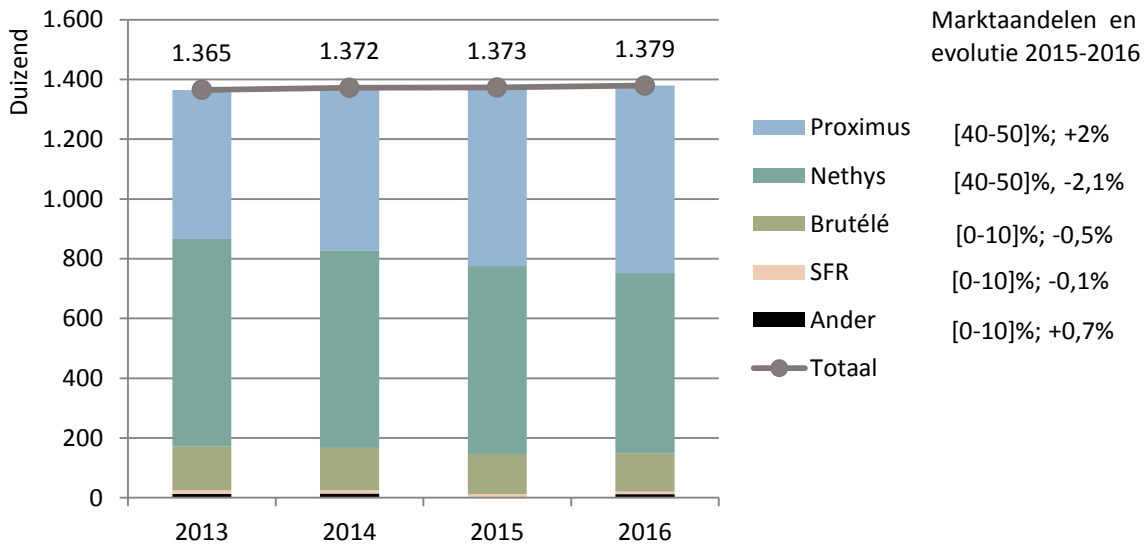

FIGUUR 88: TV-AANSLUITINGEN IN BELGIË PER OPERATOR (BRON : BIPT)

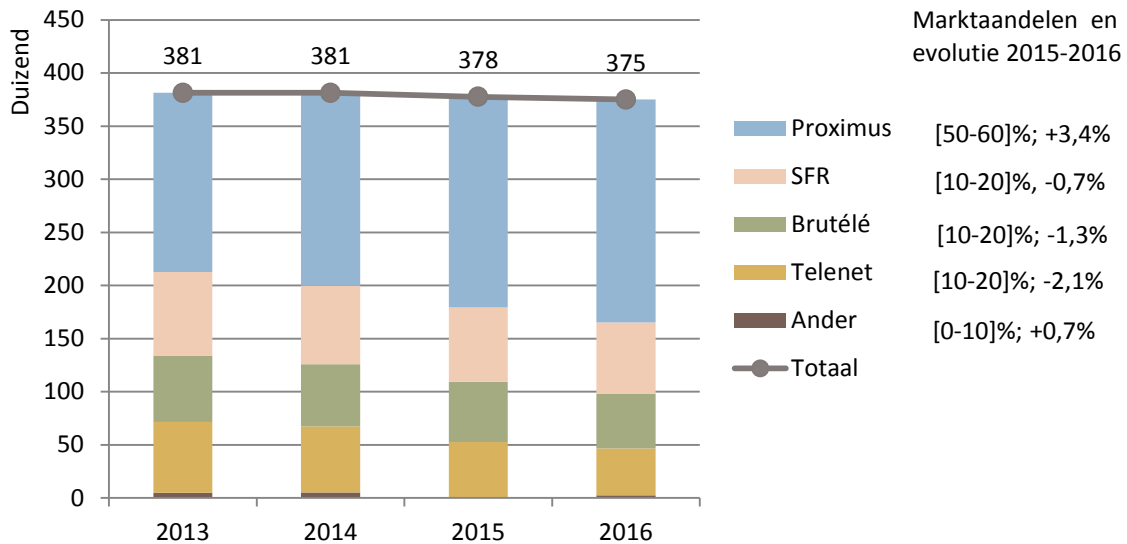
Op het niveau van de gewesten is Telenet de sterkste speler in Vlaanderen met een aandeel tussen de [70-80]%. In Wallonië en Brussel heeft Proximus een groter marktaandeel : tussen [40-50]% in Wallonië en tussen [50-60]% in Brussel.

FIGUUR 89: TV-AANSLUITINGEN IN VLAANDEREN (BRON : BIPT)

FIGUUR 90: TV-AANSLUITINGEN IN WALLONIË (BRON : BIPT)

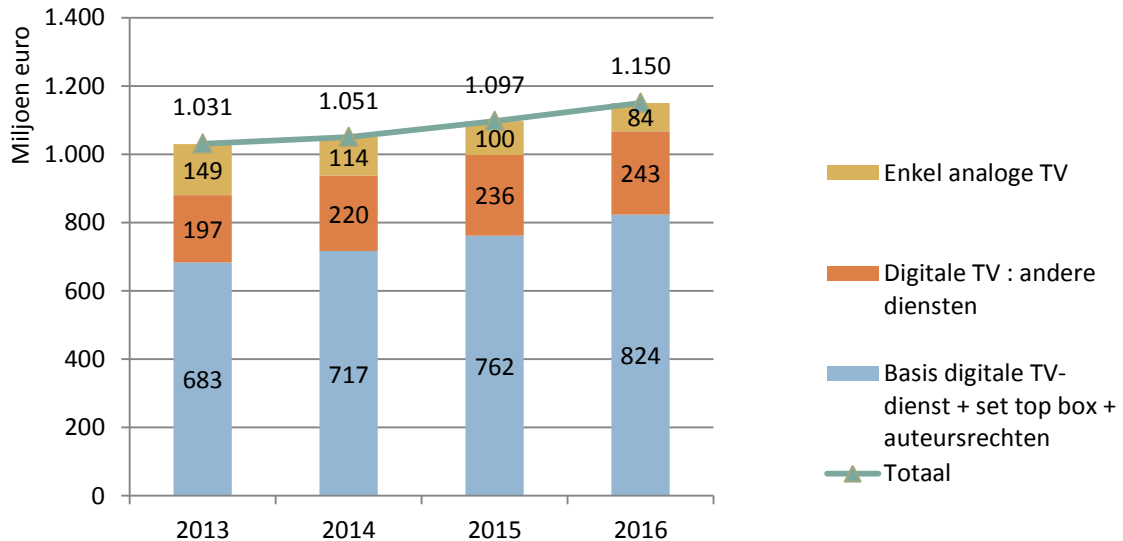

FIGUUR 91: TV-AANSLUITINGEN IN BRUSSEL, PER OPERATOR (BRON : BIPT)

9.2. Inkomsten en ARPU

Digitale TV duwt de omzet 4,9% hoger

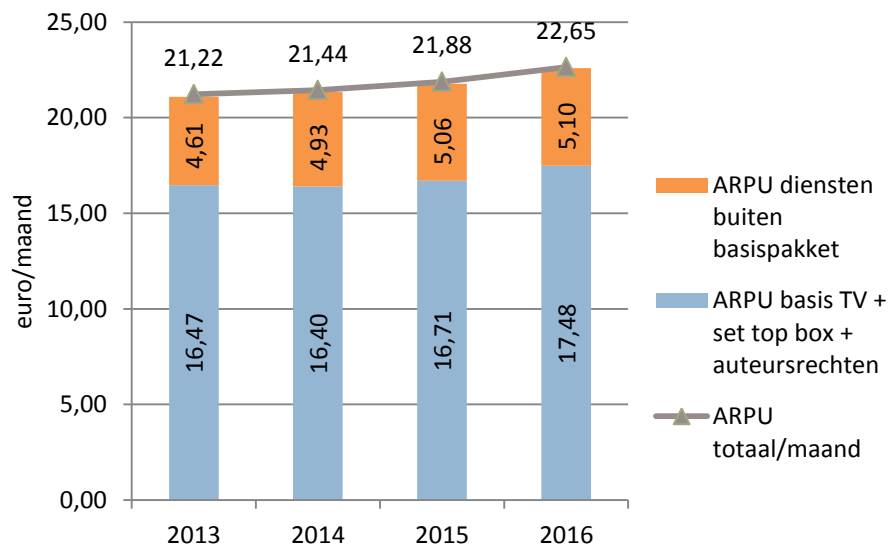
De inkomsten uit digitale televisie gaan 6,9% hoger tot 1.067 miljoen euro. De inkomsten uit analoge TV zijn verder blijven dalen : -16% tot 84 miljoen euro.

FIGUUR 92: TV-INKOMSTEN (BRON : BIPT)

Digitale TV ARPU : +3,5%

De digitale TV ARPU bedraagt 22,65 euro/maand, een stijging van 3,5% jaar-op-jaar. Zowel de basis TV dienst (inclusief auteursrechten) als de diensten buiten het basispakket dragen hier toe bij.

FIGUUR 93: DIGITALE TV ARPU (BRON : BIPT)

10.LIJST FIGUREN

Figuur 1: Totale DESI score 2017 (Bron : EC).....	5
Figuur 2: Gewogen score voor de dimensie connectiviteit (Bron : EC)	6
Figuur 3: Gewogen score voor de dimensie integratie van de digitale technologie (Bron : EC).....	7
Figuur 4: Gewogen score voor de dimensie digitale vaardigheden (Bron : EC)	8
Figuur 5: Gewogen score voor de dimensie online activiteiten (Bron : EC)	9
Figuur 6: Geaggregeerde score voor de dimensie digitale overheidsdiensten (Bron : EC)	10
Figuur 7: Omzet uit elektronische communicatie, exclusief TV in miljoen euro (Bron : BIPT)	11
Figuur 8: Omzet uit elektronische communicatie en TV, retail en wholesale (Bron : BIPT)	11
Figuur 9: Marktaandelen totale omzet uit elektronische communicatie en TV (Bron : BIPT)	12
Figuur 10: Omzet op de residentiële retailmarkt (Bron : BIPT).....	12
Figuur 11: Marktaandelen op de residentiële telecommarkt, vast en mobiel, in omzet (Bron : BIPT).....	13
Figuur 12: Marktaandelen op de residentiële vaste markt , in omzet (Bron : BIPT).....	13
Figuur 13: Marktaandelen op de residentiële mobiele markt, in omzet (Bron : BIPT)	14
Figuur 14: Omzet op de zakelijke retailmarkt (Bron : BIPT).....	15
Figuur 15: Marktaandelen op de zakelijke retailmarkt (Bron : BIPT).....	15
Figuur 16: Marktaandelen op de zakelijke vaste markt (Bron : BIPT)	16
Figuur 17: Marktaandelen op de zakelijke mobiele markt (Bron : BIPT)	16
Figuur 18: Evolutie capex en capex-over omzet ratio (Bron : BIPT)	17
Figuur 19: Inkomsten, capex en capex-over omzetratio vaste sector (Bron: BIPT)	17
Figuur 20: Inkomsten, capex en capex-over omzetratio mobiele sector (Bron : BIPT)	18
Figuur 21: Evolutie VTE's (Bron : BIPT).....	19
Figuur 22: Evolutie vaste breedbandlijnen en toegangskanalen tot het vaste telefoonnetwerk en huishoudpenetratie (Bron : BIPT)	20
Figuur 23: Aantal actieve CPS (Bron : BIPT)	20
Figuur 24: Aandeel van de toegangskanalen tot het vaste telefoonnet per technologie (Bron : BIPT).....	21
Figuur 25: Aandeel van vast breedband op totale markt, per platform (Bron : BIPT).....	21
Figuur 26: Aantal vaste breedbandlijnen in vlaanderen (Bron : BIPT).....	22
Figuur 27: Aantal vaste breedbandlijnen in Wallonië (bron : BIPT).....	22
Figuur 28: Aantal vaste breedbandlijnen in Brussel (Bron : BIPT)	23
Figuur 29: Aantal toegangslijnen/kanalen per klantensegment (Bron : BIPT)	24
Figuur 30: Marktaandelen op de residentiële toegangsmarkt voor spraak (Bron : BIPT)	25
Figuur 31: Marktaandelen op de zakelijke toegangsmarkt voor spraak (Bron : BIPT).....	25
Figuur 32: Marktaandelen op de residentiële vaste breedbandmarkt (Bron : BIPT).....	26
Figuur 33: Marktaandelen op de zakelijke vaste breedbandmarkt (bron : BIPT).....	26
Figuur 34: Aandeel van de vaste breedbandlijnen ≥ 30 Mbps (bron : BIPT)	27
Figuur 35: Aandeel van de vaste breedbandlijnen ≥ 30 Mbps, eind juni 2016 (Bron : EC)	27
Figuur 36: Penetratie van vast breedband ≥ 100 Mbit/s bij de Belgische huishoudens (Bron : BIPT)	28
Figuur 37: Aandeel van de vaste breedbandlijnen ≥ 100 Mbit/s, eind juni 2016 bron : EC).....	28
Figuur 38: Retailomzet en volume vast breedband op residentiële markt (Bron : BIPT)	30
Figuur 39: ARPU per vaste breedbandlijn op de residentiële markt (Bron : BIPT).....	30
Figuur 40: Churnrate vast breedband op de residentiële en zakelijke markt (Bron : BIPT)	30
Figuur 41: Wholesale lijnen verkocht door Proximus, exclusief lijnen verkocht aan Scarlet (Bron : BIPT).....	31
Figuur 42: Volume vaste spraaktelefonie (Bron : BIPT)	33
Figuur 43: Volume vaste spraaktelefonie op de residentiële/zakelijke markt (Bron : BIPT)	33
Figuur 44: Marktaandelen op de residentiële markt voor vaste spraaktelefonie (Bron: BIPT).....	34
Figuur 45: Marktaandelen op de zakelijke markt voor vaste spraaktelefonie (Bron: BIPT).....	34
Figuur 46: Inkomsten uit vaste spraaktelefonie (Bron : BIPT).....	34
Figuur 47: Geporteerde vaste nummers tijdens periode (Bron : VZW nummeroverdraagbaarheid)	35

Figuur 48: Klantenverloop voor vaste telefonie op de residentiële/zakelijke markt (Bron : BIPT)	35
Figuur 49: Netto-toevoegingen actieve simkaarten exclusief m2m (Bron : BIPT).....	37
Figuur 50: Actieve simkaarten per segment en totale penetratie in termen van bevolking (Bron : BIPT)	37
Figuur 51: Aandeel datasimkaarten en 4G simkaarten (Bron : BIPT)	38
Figuur 52: Datasimkaarten tablet/PC (Bron : BIPT)	38
Figuur 53: Datasimkaarten smartphone (Bron : BIPT)	38
Figuur 54: Penetratiegraad mobiel breedband (Bron : BIPT – EC)	39
Figuur 55: Aantal m2m simkaarten (bron : BIPT)	39
Figuur 56: Marktaandelen in termen van actieve simkaarten (bron : BIPT)	40
Figuur 57: omzet op de mobiele markt en wijziging 2015-2016 (Bron : BIPT)	41
Figuur 58: Detail mobiele omzet,2016 (Bron : BIPT).....	42
Figuur 59: Evolutie retail ARPU (Bron : BIPT)	42
Figuur 60: Evolutie mobiele belminuten, inclusief MVNO (Bron : BIPT).....	43
Figuur 61: Gemiddeld aantal maandelijkse belminuten per actieve simkaart (Bron : BIPT)	43
Figuur 62: Mobiel spraakverkeer MVNO's (Bron : BIPT)	44
Figuur 63: Volume verstuurd sms-berichten (Bron : BIPT)	45
Figuur 64: Gemiddeld aantal sms-berichten per maand (Bron : BIPT).....	45
Figuur 65: mobiel datagebruik (Bron : BIPT)	46
Figuur 66: Gemiddeld maandelijks gebruik per datasimkaart (Bron : BIPT).....	46
Figuur 67: Mobiel dataverkeer via smartphone/PC (Bron : BIPT)	47
Figuur 68: Gemiddeld maandelijks dataverkeer (Bron : BIPT).....	47
Figuur 69: Opsplitsing mobiel dataverkeer in 3G/4G (Bron : BIPT).....	47
Figuur 70: Gemiddeld maandelijks dataverbruik per datasimkaart (Bron : BIPT).....	47
Figuur 71: Mobiele churn in termen van simkaarten (Bron : BIPT)	48
Figuur 72: Geporteerde mobiele nummers tijdens het jaar (Bron : VZW nummeroverdraagbaarheid)	48
Figuur 73: Residentiële bundels : netto-toevoegingen en totaal volume (Bron: BIPT)	49
Figuur 74: Nettotoevoegingen stand alone (Bron : BIPT)	49
Figuur 75: Nettotoevoegingen bundels (bron : BIPT)	49
Figuur 76: Aandeel van x-play en stand-alone per elektronische communicatiedienst (Bron : BIPT).....	50
Figuur 77: Evolutie volume per x-play (Bron : BIPT).....	51
Figuur 78: Penetratiegraad bundels,zonder en met mobiel (Bron : BIPT)	52
Figuur 79: Take up van digitale TV per x-play (Bron : BIPT).....	52
Figuur 80: Take up van vaste telefonie per x-play (Bron : BIPT).....	53
Figuur 81: Take up van vast breedband per x-play (Bron : BIPT)	53
Figuur 82: Marktaandelen op de residentiële bundelmarkt (Bron : BIPT)	54
Figuur 83: Bundelinkomsten per x-play (Bron : BIPT).....	54
Figuur 84: Churnrate per x-play (Bron : BIPT)	55
Figuur 85: Aantal TV-aansluitingen per technologie (Bron : BIPT).....	56
Figuur 86: Netto-toevoegingen TV per gewest (Bron : BIPT)	56
Figuur 87: Aantal TV-aansluitingen per gewest (Bron : BIPT)	56
Figuur 88: TV-aansluitingen in België per operator (Bron : BIPT)	57
Figuur 89: TV-aansluitingen in Vlaanderen (Bron : BIPT)	57
Figuur 90: TV-aansluitingen in Wallonië (Bron : BIPT)	58
Figuur 91: TV-aansluitingen in Brussel, per operator (Bron : BIPT).....	58
Figuur 92: TV-inkomsten (Bron : BIPT).....	59
Figuur 93: Digitale TV ARPU (Bron : BIPT).....	59

11. AFKORTINGEN

4G	Vierde generatie van mobiele-telecommunicatiestandaarden
ARPU	Average revenue per user
CPS	Carrier preselection service
DSL	Digital subscriber line DSL is een digitale datacommunicatietechniek die een relatieve hoge datasnelheid mogelijk maakt over een koperdraadverbinding. Er bestaan diverse DSL-oplossingen zoals adsl, sdsl en de recentste variant vdsl2.
EC	Europese Commissie
FWA	Fixed wireless access. Draadloze technologie vervangt koper om klanten te verbinden met het breedbandnetwerk.
FTTP	Fiber to the premises
ICT	Information and communications technology
ISDN	Integrated services digital network
ISDN-BA	Integrated services digital network – basic access
ISDN-PRA	Integrated services digital network – primary access
Mbps	Megabytes per seconde
M2M	Machine to machine : een communicatiedienst waarbij data automatisch wordt getransfereerd tussen apparatuur en/of toepassingen met weinig of geen menselijke interventie
MNO	Mobile network operator
MVNO	Mobile virtual network operator
PSTN	Public services telephone network
SMS	Short message service
VOB	Voice over broadband
VTE	Voltijds equivalenten